

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

2018 SOSYAL BİLGİLER PROGRAMI ORTAOKUL MÜFREDAT
DEĞİŞİKLİĞİ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Necip DÖNER

Balıkesir, 2019

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

2018 SOSYAL BİLGİLER PROGRAMI ORTAOKUL MÜFREDAT
DEĞİŞİKLİĞİ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Necip DÖNER

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Kamile GÜLÜM

Balıkesir, 2019

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ONAYI

Enstitümüzün Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı'nda 201612521004 numaralı Necip Döner'in hazırladığı "2018 SOSYAL BİLGİLER PROGRAMI ORTAOKUL MÜFREDAT DEĞİŞİKLİĞİ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ" konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAHI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 14.06.2019 Tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ ile karar verilmiştir.

Başkan (Danışman)

Prof. Dr. Kamile GÜLİM

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet AKGÜN

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Hayri CAMURCU

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylıyorum.

05/01/2019

Enstitü Müdürü **A.**

Doc. Dr. Dagan Sahin

ÖN SÖZ

Yaşadığımız yüzyılda ülkemiz ve dünyada pek çok alanda çok hızlı bir şekilde değişim yaşanmaktadır. Bu değişimin yaşadığı alanlardan biri de eğitimidir. Devletler hızla gelişen bilim ve teknolojiye yetişebilmek, nitelikli iş gücüne sahip olabilmek, güncel bilgi ve becerilerle donatılmış bireyler yetiştirebilmek için eğitim programlarında değişikliklere gitmektedir. Bu doğrultuda, Türkiye’de 2017-2018 eğitim-öğretim yılında yürürlüğe giren yeni “SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI” ile birlikte köklü değişiklikler yapılmıştır.

Araştırma, yapılandırmacı anlayış çerçevesinde yeniden hazırlanan Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının öğretim sürecindeki mevcut durumu ve beklentileri karşılayıp karşılamadığı programın uygulama sürecindeki önemli bir basamağı olan öğretmen görüşleri doğrultusunda ortaya çıkarmak hedeflenmektedir. Araştırmada elde edilen sonuçların, programı değerlendirme çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmamda lisans eğitimimden bu yana hep yanımda olan, benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen, değerli deneyim ve bilgileriyle bana rehberlik eden, tezime danışmanlık yapan ve kıymetli hocam Prof. Dr. Kamile Gülüm’e en içten saygı ve teşekkürlerimi arz ederim. Araştırmam için kullandığım anket çalışması için yardımını esirgemeyen, görüş ve eleştirileriyle beni yönlendiren değerli meslektaşım Kadir Bayram’a; Yüksek lisans eğitimim süresince bilgi ve birikimlerinden yararlandığım kıymetli hocalarım Prof. Dr. Alaattin KIZILÇAOĞLU, Dr. Ahmet AKGÜN ve Dr. Hakan ÖNAL’a en kalbî duygularıyla teşekkür ederim.

Araştırmanın uygulama kısmında destek ve katkılarından dolayı, Türkiye Sosyal Bilgiler Zümresi ve araştırmaya katılan tüm Sosyal Bilgiler öğretmenlerine beni bu günlere getiren, bütün hayatlarını benim için çabalayarak geçiren, maddi ve manevi yardımlarıyla sürekli destek veren annem ve yüksek lisans eğitimim süresince yanımda olan kıymetli eşime derin teşekkürlerimi sunarım.

Necip DÖNER

ÖZET

2018 SOSYAL BİLGİLER PROGRAMI ORTAOKUL MÜFREDAT DEĞİŞİKLİĞİ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

DÖNER, Necip

Yüksek Lisans, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Kamile GÜLÜM

2019, 78 Sayfa

Bu irdelemede, yapılandırmacı anlayış çerçevesinde yeniden hazırlanan Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının öğretim sürecindeki mevcut durumu ve beklentileri karşılayıp karşılamadığı programın uygulama sürecindeki önemli bir basamağı olan öğretmen görüşleri doğrultusunda ortaya çıkarmak hedeflenmektedir. Çalışmanın verilerinin toplanmasında tarama modeli kullanılmıştır. Bu çalışmada kullanılan anket formu, şahsi bilgilerle alakalı sekiz soruyla Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının öğelerine yönelik kırk beş sorudan oluşmaktadır. Bu çalışmanın verileri, 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılında Türkiye geneli devlet ortaokullarda çalışmakta olan 333 Sosyal Bilgiler öğretmeninden toplandı. SPSS 22.0 paket programında toplanan veriler değerlendirilmiş, aritmetik ortalama, standart sapma, frekans ve yüzde testleri ile analiz edilmiştir. Ayrıca katılımcılar bazında verilen cevapların bağımsız değişkenlere göre ilişkisini belirlemek amacıyla ki kare testi ve çapraz tablo çözümleme yapılmıştır. Araştırma sürecinde elde edilen bulgular sonuç bölümünde tartışılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin eğitim programında kazanım, içerik, uygulama, değerlendirme basamaklarında genel olarak beklentileri karşılama sonuçları olumlu bulunmakla birlikte, öğretmenlere öğretim programı ile ilgili belirli aralıklarla seminerler yapılması yeni program hazırlanma aşamasında program basamaklarının birbirinden bağımsız düşünülmemesi gibi beklentiler dile getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen Görüşleri, Program Değerlendirme, Sosyal Bilgiler Öğretimi, Yapılandırmacı Yaklaşım

ABSTRACT

2018 SOCIAL STUDIES PROGRAM SECONDARY SCHOOL CHANGE AND TEACHERS 'VIEWS

DÖNER, Necip

In this research, it is aimed to reveal if the curriculum of the Social Studies course, which has been reconstructed within the framework of constructivist approach, meets the current situation and expectations in the teaching process or not, in accordance with the teachers' views, which is an important step in the implementation process of the program. The method used to collect the data of the study is the screening model. The questionnaire used in this study consisted of eight questions about personal information and forty-five questions about the elements of the Social Studies course curriculum. The data of this study were collected from 333 social studies teachers working at the public secondary schools in Turkey during the 2017-2018 Academic Year. The obtained data were evaluated by SPSS 22.0 package program and analyzed with arithmetic mean, standard deviation, frequency and percentage tests. Also, the square test and cross table analysis were performed in order to determine the relation of the answers given by the participants according to the independent variables. The findings obtained during the research process were discussed in the conclusion section. According to the results of the research, it is seen that the results of meeting the expectations of the teachers in the education, content, application and evaluation stages are positive; however, some expectations are expressed such as conducting seminars to teachers on curriculum at regular intervals and not considering the program steps independent from each other during the preparation of the new program.

Keywords: Teacher Opinions, Program Evaluation, Social Studies Teaching, Constructivist Approach

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖNSÖZ.....	i
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
ÇİZELGELER LİSTESİ	vi
KISALTMALAR.....	viii
1. GİRİŞ.....	1
1. 1. Problem Durumu.....	1
1. 2. Problem Cümlesi.....	2
1. 2.1. Alt Problemler.....	2
1. 3. Araştırmanın Amacı.....	4
1. 4. Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi.....	4
1. 5. Sayıtlar	5
1. 6. Sınırlılıklar.....	5
1.7. Tanımlar	6
2. İLGİLİ ALAN YAZIN.....	7
2. 1. Eğitim ve Sosyal Bilgiler.....	7
2. 1. 1. Eğitimin Tanımı	7
2. 1. 2. Sosyal Bilgilerin Tanımı.....	8
2. 2. Sosyal Bilgiler Eğitiminin Tarihçesi	10
2.2.1. Dünyada Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Tarihçesi.....	10
2.2.2. Türkiye’de Sosyal Bilgilerin Öğretimi ve Tarihçesi.....	14
2.3. Sosyal Bilgiler Programı.....	18
2.3.1. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Program’ında Temel Beceriler	22
2.3.2.Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın Uygulamasında Dikkat Edilecek Hususlar	22
2.4. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Yapısı.....	24
2.4.1 Öğrenme Alanları	24
2.4.2 Öğrenme Alanları ve Süreleri.....	27

2.5 İlgili Alanda Daha Önce Yapılmış Çalışmalar.....	29
3. YÖNTEM.....	35
3.1. Araştırmanın Modeli	35
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	35
3.3. Veri Toplama Aracı.....	35
3.4. Verilerin Analizi	36
4. BULGULAR VE YORUMLAR.....	38
4.1. Betimsel Bulgular ve Yorumları	38
4.2. Yeni Müfredata İlişkin Görüşler Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılmasına Ait Bulgular	45
4.3. Yeni Müfredata İlişkin Beklentilerin Karşılanması Puanlarının Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılmasına Ait Bulgular	51
4.4. Değişkenler Arası İlişkiye Ait Bulgular.....	58
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	60
5.1. Sonuçlar.....	60
5.1.1. Öğretmenlerin Kişisel Bilgileri ile İlgili Sonuçlar	60
5.1.2. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredat Kazanım, İçerik, Değerlendirme ve Uygulama Boyutlarına Göre Öğretmenlerin Görüşlerine Ait Sonuçlar	61
5.1.3. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredat Kazanımlara İlişkin Öğretmenlerin Görüşlerine Ait Sonuçlar.....	61
5.1.4. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredat İçeriğine İlişkin Öğretmenlerin Görüşlerine Ait Sonuçlar	61
5.1.5. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredat Uygulamasına İlişkin Öğretmenlerin Görüşlerine Ait Sonuçlar	62
5.1.6. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredat Değerlendirmeye İlişkin Öğretmenlerin Görüşlerine Ait Sonuçlar	62
5.1.7. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredata İlişkin Genel Olarak Öğretmenlerin Görüşlerine Ait Sonuçlar	62
5.1.8. Yeni Müfredata İlişkin Görüşlerin Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılmasına Ait Sonuçlar	63
5.1.9. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Görüşlerin Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre Sonuçları	63

5.1.10. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Görüşlerin Sınıf Mevcuduna Göre Sonuçları	63
5.1.11. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Görüşlerin Eğitim/Seminere Katılma Durumuna Göre Sonuçları	64
5.1.12. Yeni Müfredata İlişkin Eğitim/Seminerin Yeterliği ile İlgili Görüşlerin Arasındaki Sonuçlar	64
5.1.13. Yeni Müfredata İlişkin Beklentilerin Karşılanması Sonuçlarının Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılmasına Ait Sonuçlar	65
5.1.14. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Beklentilerin Karşılanması Sonuçlarının Mesleki Kıdeme Göre Sonuçları	65
5.1.15. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Beklentilerin Karşılanması Sonuçlarının Sınıf Mevcuduna Göre Sonuçları	66
5.1.16. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Beklentilerin Karşılanması Sonuçlarının Eğitim/Seminere Katılma Durumuna Göre Sonuçları	66
5.1.17. Yeni Müfredata İlişkin Eğitim/Seminerin Yeterliği ile Yeni Müfredatın Beklentileri Karşılanması Arasındaki Sonuçları	67
5.1.18. Yeni Müfredata İlişkin Görüşler ile Yeni Müfredatın Beklentileri Karşılanması Sonuçları	67
5.2.Öneriler	68
KAYNAKÇA.....	70
EKLER.....	74
EK 1.....	74
EK 2.....	75

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1 Sosyal Bilgilere Ait Beceriler	22
Çizelge 2. Öğrenme Alan Ve Süreleri.....	28
Çizelge 3. Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı.....	39
Çizelge 4. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredat Kazanımlarına İlişkin Görüşlere Ait Betimsel İstatistikler	40
Çizelge 5. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredat İçeriğine İlişkin Görüşlere Ait Betimsel İstatistikler	41
Çizelge 6. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredat Uygulamasına İlişkin Görüşlere Ait Betimsel İstatistikler	42
Çizelge 7. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatında Değerlendirmeye İlişkin Görüşlere Ait Betimsel İstatistikler	43
Çizelge 8. Ölçeğin Alt Boyutlarına Ait Betimsel İstatistikler	44
Çizelge 9. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Görüşler Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları	45
Çizelge 10. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Görüşler Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Öğrenim Düzeyine Göre t Testi Sonuçları	46
Çizelge 11. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Görüşler Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Mezun Olunan Fakülteye Göre t Testi Sonuçları.....	46
Çizelge 12. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Görüşler Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Mezun Olunan Bölüme Göre t Testi Sonuçları	47
Çizelge 13. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Görüşler Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Mesleki Kıdeme Göre ANOVA Testi Sonuçları.....	48
Çizelge 14. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Görüşler Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Sınıf Mevcuduna Göre ANOVA Testi Sonuçları.....	49
Çizelge 15. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Görüşler Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Eğitim/Seminere Katılma Durumuna Göre t Testi Sonuçları	50
Çizelge 16. Yeni Müfredata İlişkin Eğitim/Seminerin Yeterliği ile Görüşler Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları	51

Çizelge 17. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Beklentilerin Karşılanması Puanlarının Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları	51
Çizelge 18. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Beklentilerin Karşılanması Puanlarının Öğrenim Düzeyine Göre t Testi Sonuçları.....	52
Çizelge 19. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Beklentilerin Karşılanması Puanlarının Mezun Olunan Fakülteye Göre t Testi Sonuçları....	53
Çizelge 20. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Beklentilerin Karşılanması Puanlarının Mezun Olunan Bölüme Göre t Testi Sonuçları.....	53
Çizelge 21. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Beklentilerin Karşılanması Puanlarının Mesleki Kıdeme Göre ANOVA Testi Sonuçları	54
Çizelge 22. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Beklentilerin Karşılanması Puanlarının Sınıf Mevcuduna Göre ANOVA Testi Sonuçları ...	55
Çizelge 23. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Beklentilerin Karşılanması Puanlarının Eğitim/Seminere Katılma Durumuna Göre t Testi Sonuçları	56
Çizelge 24. Yeni Müfredata İlişkin Eğitim/Seminerin Yeterliği ile Yeni Müfredatın Beklentileri Karşılanması Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları	57
Çizelge 25. Yeni Müfredata İlişkin Görüşler ile Yeni Müfredatın Beklentileri Karşılanması Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları	58

KISALTMALAR

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

TYÇ: Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi

MEB TTKB: Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı

SBDÖ: Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği

SPSS: Statistical Package for Social Sciences

NCSS: Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyi

f: Frekans

N: Eleman Sayısı

SS: Standart Sapma

t: t istatistiği

p: Anlamlılık Derecesi

sd.: Serbestlik Derecesi

Akt.: Aktaran

YÖK: Yüksek Öğretim Kurulu

1. GİRİŞ

Giriş bölümü incelemenin nedenini oluşturan sorun durumunu, sorun cümlesini, araştırmanın amacını, önemini, sayıtlarını ve sınırlılıklarını kapsamaktadır.

1.1 PROBLEM DURUMU

Araştırmanın temelinde ki ilgilendiğimiz problem durumu yeni Sosyal Bilgiler Programının işlevselliği ve uygulanabilirliğidir. Sosyal Bilgiler içerisindeki Tarih, Coğrafya, Sosyoloji, Felsefe gibi Sosyal Bilimler ile birlikte Vatandaşlık öğretimi kapsamı nedeniyle eğitim öğretimin en önemli konularından birisidir. Günümüzde devletlerin gücü vatandaşlarının devletlerine duyduğu bağlılık ile doğru orantılıdır, bir devlet; vatandaşlarının bağlılığı oranıyla var olabilir ve varlığını devam ettirebilir. Tüm bu nedenlerden dolayı Sosyal Bilgiler öğretimi devletin devamlılığında ve vatandaşlık bağlılığının gelecek kuşaklara doğru bir şekilde aktarılmasında her zaman önemini korumaktadır.

Devletlerin gelişmesi gelecek kuşakların aldığı eğitim ve bu eğitimde ki başarısına bağlıdır. Eğitim ve öğretimdeki başarı eğitimin çağın koşullarına, bireylerin ihtiyaçlarına cevap verebildiği oranda sağlanır ve bu nedenle eğitim de değişen koşullara göre öğretim programları, müfredatlar, derslerin kazanımları ve içerikleri değişim gösterir.

Son 20 senedir küresel ölçekte eğitim-öğretim müfredatı geliştirme çabaları hız kazanmış ve birçok devlet, düzenlemelerini esaslı bir biçimde tekrar ele almaya başlamıştır. Teknolojiye dayalı gelişmelere ve global problemlere yönelik alınacak müşterek insani tavır ve tutumlar Sosyal Bilgiler programının tekrardan biçimlenmesine sebep olmuştur. Küreselleşme ile beraber milletler, kendi milli gelenek ve görenlerinin zenginliğini ve insanoğlunun ortak mirasına olan etkilerini daha çok vurgulamaya başlamıştır. Bir de buna oluşturmacılık (constructivism) yaklaşımının imkân tanıdığı olanaklar eklenmiştir. 1980'li yıllardan günümüze

oluşturmacılık, hem sosyal bilimler anlayışında (özellikle karşılaştırmalı siyaset bilimi ve uluslararası ilişkilerde) hem de eğitim biliminde etkisini hissettirmeye başlamıştır. Oluşturmacılık anlayışının pedagojiye yansımaları incelendiğinde ilerlemeli pedagoji ile benzer unsurlar taşıdığı dikkat çekmektedir (Öztürk, 2012).

Öğrenim gören çocukların nazarında Sosyal Bilgiler dersi anlamlandırılmamış, sevimsiz, sıkıcı ve sindirilmemiş ve büyüklerin yaşamına dair malumatın ezberletildiği bir ders görünüşündedir Adına ister oluşturmacılık, isterse aktif öğrenme diyelim, bu tür yaklaşımları da işe koşarak, Sosyal Bilgileri sempatik, kolay öğrenilir ve yaratıcı becerilerin sergilenebildiği bir ders durumuna getirmemiz Sosyal Bilgilerin öğretimine destek olur (Öztürk, 2012).

1.2. PROBLEM CÜMLESİ

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin konfigürayoncu (yapılandırmacı) yönetime göre tertip edilen 2017-2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Müfredatının öğelerine (değerlendirme, kazanım, öğrenim durumu ve içeriğe) dair düşünceleri nelerdir? Bu program, öğretmenlerin beklentilerini ne oranda karşılamaktadır?

1.2.1 ALT PROBLEMLER

1. Sosyal Bilgiler dersi öğretmenlerinin, 2017-2018 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının kazanım boyutuna dair bakış açıları nelerdir?
2. Sosyal Bilgiler dersi öğretmenlerinin, 2017-2018 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının içerik boyutuna dair bakış açıları nelerdir?
3. Sosyal Bilgiler dersi öğretmenlerinin, 2017-2018 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının eğitim durumu boyutuna dair düşünceleri nelerdir?
4. Sosyal Bilgiler dersi öğretmenlerinin, 2017-2018 Sosyal Bilgiler dersi öğretim müfredatının değerlendirme dair bakış açıları nelerdir?
5. Sosyal Bilgiler dersi öğretmenlerinin, 2017-2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Müfredatının beklentileri karşılama boyutuna dair bakış açıları nelerdir?

6. Sosyal Bilgiler dersi öğretmenlerinin 2017-2018 Sosyal Bilgiler dersi öğretim müfredatının öğelerine (içerik, öğrenim durumu, kazanım ve değerlendirmeye) ilişkin görüşlerinde;

- Cinsiyet
- Mesleki Kıdem
- Öğrenim Durumu
- Mezun Oldukları Fakülte
- Sınıf Mevcudu
- Hizmet İçi Eğitime Katılma
- Hizmet İçi Eğitimi Yeterli Görme Derecesi
- Programı İnceleme değişkenleri bakımından bir anlam taşıyan fark bulunmakta mıdır?

7. Sosyal Bilgiler dersi veren öğretmenlerinin, 2017-2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına ilişkin beklentilerinin karşılanması durumunda;

- Cinsiyet
- Mesleki Kıdem
- Öğrenim Durumu
- Mezun Oldukları Fakülte
- Sınıf Mevcudu
- Hizmet İçi Eğitime Katılma
- Hizmet İçi Eğitimi Yeterli Görme Derecesi

- Programı inceleme değişkenleri açısından bir anlam taşıyan fark bulunmakta mıdır?

1.3. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, yapılandırmacı yaklaŐıma göre düzenlenen ve ilk olarak 2017-2018 eğitim-ğretim yılında tatbik edilen Sosyal Bilgiler dersi ğretim Mfredatını ğretmen görüşleri açısından değerlendirmektir. Bu amaca uygun olarak problem cümlesi ve alt problemlerdeki soruların yanıtları aranmıştır.

1.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE GEREKÇESİ

Türk milli eğitim düzeninde müfredat tatbikleri; bireylerin öz faaliyetleri için sorgulayıp irdeleyen bir görüş oluŐtırmaktan uzak kaldığı, çocukların tabii yeteneklerini ilerletemediği, ezber yapan, bilgi yüklü, edilgen vatandaŐlar yetiŐtirdięi, günlük yaŐamdan uzak ve ğretmen odaklı olduğu gibi sebeplerle tenkit edilmektedir (Beyazıt ve Gelen 2017). Eğitim sistemine yeni bir istikamet verilmesi konusunda yapılan karşılıklı eleŐtirilerden yola çıkarak eğitimin seviyesini ve randımanını çoğaltmak, halkın ve insanın farklılaŐan gereksinimlerini karŐılayabilmek için bazı yenilikler yapılmaktadır. nceki programının yukarıda sıra ile anlatılan hakikatlerinden ötürü gereksinimlere yanıt veremediği, eğitimden etkilenen bütün kurumların ve bireylerin eğitim düzeninden hoŐnut olmadığı anlatılmış; ilerleme ve değişimlere entegre olabilmek ve modern çağa ayak uydurabilmek için Millî Eğitim Bakanlığınca ğretim düzeninde yeni bir sürecin ilk basamaklarına adım atılmıştı. (Beyazıt ve Gelen 2017). Öğretim programlarının baŐarısı öğretmenlerin bu programları uygulayabilmesine bağlıdır. Bu incelemeyle yeni sosyal bilgiler ğretim programının uygulamasında öğretmenlerin görüşleri alınarak programın eksikliklerinin ve öğretmenlerin beklentilerinin saptanması amaçlanmıştır. Bu araştırma, Sosyal Bilgiler ğretim Programı sahası üzerine yapılan sınırlı çalıŐmalardan biridir ve araştırmanın bu alandaki boŐluęu doldurmaya katkısının olacağı varsayılmaktadır. Bu anlamda çalışmanın gerekli ve önemli olduğu düşünülmektedir.

1.5. SAYILTILAR

1. Araştırmanın anketine katılan Sosyal Bilgiler öğretmenleri için hazırlanan anket sorularını samimi ve tarafsız bir şekilde cevaplandıkları farz edilmiştir.
2. Araştırmada kullanılan materyal ve yöntemlerin bu araştırmanın kapsamına ve amacına uygun olduğu varsayılmıştır.
3. Öğretmenlerin Yeni Sosyal Bilgiler programı ile ilgili yeterli bilgilerinin olduğu varsayılmıştır.
4. Uygulanan anket formlarının kapsam geçerliliğinin bu araştırmanın amacını gerçekleştirmede yeterli olduğu farz edilmiştir.

1.6. SINIRLILIKLAR

1. Araştırmanın bulguları, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Türkiye genelinde özel ortaokul ve resmî ortaokullarda görev yapan 333 Sosyal Bilgiler öğretmeni ile sınırlı tutulmuştur.
2. İncelemenin çalışma grubu, 2017-2018 eğitim- öğretim yılında beş, altı ve yedinci sınıflarda Sosyal Bilgiler dersini okutan Sosyal Bilgiler öğretmenleriyle sınırlıdır.
3. Çalışma, MEB TTKB'nin 2018–2019 Öğretim yılında uygulanmak üzere 19.01.2018 Tarih ve 12 sayılı kararı ile kabul edilen ilköğretim Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu (5-7. Sınıflar) Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile sınırlıdır.
4. Araştırmadaki bulgular, öğretmenlerin veri toplama araçlarına verdikleri cevaplar ve araştırmada kullanılan istatistiksel tekniklerle sınırlıdır.

1.7. TANIMLAR

Sosyal Bilgiler: Millî Eğitim Bakanlığı'nın Sosyal Bilgiler öğretim müfredatında Sosyal Bilgilerin tarifi şöyle yapılmıştır: Sosyal Bilgiler, ferdin içtimai var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması gayesiyle; Hukuk, Siyaset Bilimi, Coğrafya, Tarih, İktisat, Antropoloji, Sosyoloji, Psikoloji ve Felsefe gibi Sosyal Bilimleri ve Yurttaşlık Bilgisi temalarını aksettiren; öğrenme sahalarının bir ünite ya da konu altında bir araya getirilmesini içeren; kişinin fiziki ve içtimai ortamıyla etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında irdelendiği; toplu öğretim anlayışından yola çıkarak meydana getirilmiş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2005).

Öğretim Programı: Eğitim-öğretim kurumunda ya da eğitim kurumu haricinde ferde edindirilmesi düşünülen bir dersin öğretimiyle alakalı bütün faaliyetleri içeren yaşantılar düzeneğidir (Demirel, 2004). Belli bir öğretim kademesindeki sınıflarda anlatılacak derslerin hedeflerini, içeriğini, zamanını, eğitim yaşantıları ve değerlendirme aşamalarını içeren hazırlıklardır (Tay, 2005).

Program Değerlendirme: Gözlemle eğitim programlarının ve çeşitli ölçme araçlarının etkinliği hususunda veri toplama, elde edilen verileri müfredatın tesirinin belirteçleri olan kriterlerle mukayese edip detaylı açıklama yapma ve müfredatın tesiri hususunda yargıya varabilme dönemidir (Erden, 1998).

2.İLGİLİ ALAN YAZIN

2.1. Eğitim ve Sosyal Bilgilerin Tanımı

2.1.1.Eğitimin Tanımı

İnsan toplumsal bir varlıktır; insan tabiatından ortaya çıkan özelliklerinden dolayı onu sosyal hayata hazırlamak gereklidir. İnsanı sosyal hayata hazırlamak için ilgi ve yeteneklerini, kültürünü, üretkenliğini, hak ve sorumluluklarını bilmesini sağlamak gerekir; bu sayede birey nitelikli insan özellikleri taşır ve sosyal hayata adapte olur. Toplumların gelişmesi toplumun nicelik değil nitelik bakımından üstün özelliklere sahip olması ile gerçekleşir ve eğitim bireyin ve toplumun niteliklerinin gelişmesinde en önemli araçtır. Eğitim, bireye sahip olması gereken gerekli davranışları ve donanımı sağlar. Eğitim tek bir bakış açısını yansıtan bir olgu değildir. Bu nedenle tüm dünyaca kabul edilmiş ortak bir tanımı mevcut değildir.

Tarih boyunca eğitim ile ilgili birçok tanımlama yapılmıştır ve yapılmaya devam edilecektir. Platon'a göre "Eğitim, bedene ve ruha yetkinlik ve mükemmelliği kazandırmaktır", J.J. Rousseau'ya göre eğitim, çocuğu sosyal varlık durumuna getirme yani insan yetiştirme sanatıdır. Çiçeron'a göre eğitim, tabiata uygun insan yetiştirmektir. Stein'e göre eğitim, becerileri hep birden ve uyumlu olarak geliştirme sanatıdır. Eğitim, ferdin bütün özelliklerini tekâmül ettirerek onun verimlilik döneminde daha üretken ve verimli olmasına imkân tanırken, hayatı ve yaşadığı durumu sorgulayıp irdeleyen; kültür, sanat, yetenek, gözlem yoluyla elde edilen gerçekler ve ahlâk vb. sahalarda kendisini yetiştirmesini, kişilik sahibi olarak sosyalleşmesini de temin eden, insanın insan olmasına yardım etme sanat ve ilmi olarak ifade edilmektedir (Eroğlu, 1998). Terbiye ferdin içinde olduğu cemiyette, geçerlilik ve tatbikat değeri olan kabiliyet, meyletme ile diğer hâl ve tavır örüntüleri olan gözlenebilir, ölçülebilir bilgiler edindiği durumların bütünüdür ve terbiye ferdin toplumsallaşmasında ve şahsi tekâmülünün teşekkülünde mümtaz ve kontrollü bir ortamı ve okul faaliyetlerini kapsayan toplumsal bir süreç olduğu belirtilmektedir (Demirel, 1987). Eğitim halkın içinde henüz yetişkin olmayan bireylerin mevcut

bulunan kültüre olgun üyeler tarafından hedefi olan, bilinçli ve muntazam hazırlanması sürecidir (Ozankaya, 1980). Terbiye, içtimai ve gelenek ve göreneklere bağlı olgular ile bireysel olgulara dair değişkenlerin karşılıklı tesiridir. Bu etkileşim neticesinde bireyin hedefleri, davranışları, bilgileri, tavırları, tutumları, idealleri ve etik ölçüleri değişir.” (Varış 1991).

Ülkemizde genel olarak kabul edilen şekli ile eğitim "bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak, istendik davranış değişikliği meydana getirme sürecidir.” (Ertürk,1988).

2.1.2. Sosyal Bilgilerin Tanımı

Sosyal Bilgilerin tanımına yönelik olarak alan yazınında değişik tanımlamalar vardır. Nelson (2001), Sosyal Bilgileri, asrı aşan münazaralı bir akademik saha olarak görmektedir. Öztürk'e (2007) göre, Sosyal Bilgilerin çok farklı tanımlanmasının nedeni, Sosyal Bilgiler dersinin ders olarak okullarda okutulmasına rağmen; hedef, içerik ve tekniğin ne olacağı ve ne olması gerektiği hususunda uzun bir dönem anlaşma sağlanamamasıdır. Sosyal Bilgileri tanımlamak, Coğrafya ve Tarih bilimini betimlemekten daha güçtür, mamafih Sosyal Bilgiler disiplinlerarası ve multi disiplinli bir sahadır. Bununla beraber Sosyal Bilgilerin iki esas ayırt edici hususiyeti, yurttaşlık yeterliliğine sahip kılmak için totaliter, disiplinlerarası bir saha oluşudur (Doğanay, 2003).

İlk defa 1970 senesinde Barth ve Shermis hakkında geniş bir fikir birliği temin eden bir tarif yapmayı başarmış (Öztürk, 2012) ise de Sosyal Bilgiler uzmanları Soğuk Savaş'ın bitişine değin sahaya bazı değişiklikler arz eden yeni tarifler yapmaya çalışmışlardır. 20. asrın ikinci yarısında yapılan Sosyal Bilgiler tanımlarından bazıları şöyledir.

“Sosyal Bilgiler pedagojik hedeflerle sadeleştirilmiş sosyal bilimlerdir.” (Beery ve Shug, 1987'den akt. Öztürk, 2012).

“Sosyal Bilgiler yurttaşlık eğitimi hedefiyle sosyal ilimler ve insani ilimlerin kaynaştırılıp bütünleştirilmesidir” (Barr ve diğ., 1978'den akt. Öztürk,2012).

Sosyal Bilgiler hususen yurttaşlık terbiyesiyle alakalıdır. Demokraside yurttaşlık terbiyesiyle alakalı fakat birbirinden farklı iki kısımdan oluşmuştur; İlki sosyalizasyon, ikincisi anti sosyalizasyondur (Martorella, 1998'den akt. Öztürk, 2012).

Sosyal Bilgiler, kritik sosyal meselelerde yurttaşlık yeteneklerinin tatbik edilmesi gayesiyle sosyal ve beşerî bilim terimlerinin disiplinlerarası bir bütünsel bakış biçimiyle oluşturulmasıdır (Barth,1991'de akt. Öztürk,2012).

Sosyal Bilgiler müfredat yaklaşımının anayurdu olan Amerika Birleşik Devletleri'nde de pek çok farklı Sosyal Bilgiler tanımlamalarında bulunulmuştur. Bununla beraber Michaelis (1985) ve Shug Beery (1987) gibi yetkin insanlar, var olan karmaşayı bertaraf etmenin hiçbir bir faydasının olamayacağını tasavvur edip, Sosyal Bilgilerle alakalı yeni bir tarif yapma teşebbüsünde bulunmak yerine, var olan tanımlamaları sıralama yoluna gitmişlerdir (Öztürk, 2012). Sonuçta Amerika Birleşik Devletleri'nde, Sosyal Bilgiler uzmanlarının mensubu bulunduğu Sosyal Bilgiler Milli Konseyi [NCSS], 1992 senesinde Sosyal Bilgilerin tarifiyle alakalı karşılıklı eleştirilere son vermek maksadıyla sahaya geniş içerikli bir tarif yapmıştır. (Savage ve Armstrong, 1996'dan akt. Öztürk,2012): Sosyal Bilgiler, sosyal ve insani bilimleri yurttaşlık becerilerine katkı sağlamak gayesiyle kaynaştıran bir disiplin sahasıdır. Eğitim-öğretim müfredatı içinde Sosyal Bilgiler; İlahiyat, Sosyoloji, Arkeoloji, Coğrafya, İktisat, Antropoloji, Tarih, Hukuk, Felsefe, Siyaset Bilimi ve Psikolojinin yanı sıra İnsani Bilimler, Tabiat ve Matematik ilimlerinden kendine sahip olduğu içerik hakkında düzenli ve eş zamanlı bir irdeleme temin eder. Sosyal Bilgilerin birinci hedefi, murakabeli bir şekilde birbirine bağlı yeryüzünde, kültürel çeşitlilikleri olan demokrasiye inanan bir cemiyette, yetişkin olmayan bireylere ilimden gücünü alan ve reel karar alabilme becerilerini ilerletmede yardımcı olmaktır (Öztürk, 2012).

Ülkemizde Sosyal Bilgiler öğretimi üzerinde çalışan Öztürk, (2012) Sosyal Bilgileri “Türk ve yabancı bilim adamlarının tanımlamalarını göz önünde bulundurarak Sosyal Bilgiler, bütün yönlerden gelişen, devinim içinde olan yerel ve küresel şartların da ilmi esaslara dayalı kararlar verip sorunları halledebilen yetkin yurttaşlar yetiştirmek gayesiyle sosyal ve insani ilimlerden aldığı yöntemleri,

teknikleri, bilgileri birleştirerek uygulayan bir öğretim müfredatıdır’’ biçiminde tarif etmiştir.

2.2. Sosyal Bilgiler Eğitiminin Tarihçesi

2.2.1 Dünyada Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Tarihçesi

Ders ve öğretim programı olarak Sosyal Bilgiler eğitiminin tarihçesi kadim bir tarihe dayanmakla beraber, insanlığın içinde yer aldığı içtimai ve fiziki ortamı anlamlandırma uğraşısı ilk ademoğlundan beri vardır. Sosyal Bilgiler öğretiminin esas hedefi, bireyin içinde bulunduğu muhiti yorumlamasını temin edebilmektir. Bu sebeple Sosyal Bilgiler terbiyesinin geçmişini tarihin çok eski dönemlerinde aramak lazımdır (Sever, 2015). “Sosyal Bilgiler” anlayışı, 20’inci asrın ilk çeyreğinde ilerici bir eğitim reformunun mühim bir parçası olarak Amerika Birleşik Devletleri’nde meydana gelmiştir. Sosyal Bilgiler akımı harekât olarak, mevzubahis asır boyunca Amerika Birleşik Devletleri’nin siyasi ve askeri ortağı olan ve/veya kültürel bakımdan onun nüfuzu altında bulunan devletlere de sıçramıştır. Türkiye, her iki kategoriye de giren ülkeler arasında bulunmaktadır (Öztürk, 2012).

Disiplinlerarası bir yurttaşlık eğitim müfredatı olarak Sosyal Bilgilerin meydana geliş aşaması, Amerika Birleşik Devletleri’nin 20’nci asra girerken yaşadığı ve devam eden asırda da süren iktisadi, içtimai, kültürel vs. sahalardaki büyük toplumsal dönüşümün meydana getirdiği meselelere çözüm getirme gayretlerinin bir neticesi olarak başlamıştır. Şöyle ki 19’ncü asrın ortalarına kadar toplumun çok büyük bir kısmı ziraat ve tarıma dayalı sektörde de çalışan köylü bir toplumu meydana getiriyordu. Endüstrileşmeye muvazi olarak yoğun bir biçimde yaşanan köyden şehre göç, nüfusun büyük bir kısmını beslenme, barınma ve ulaşım gibi sahalarda daha yüksek bir yaşam standartlarına ulaştırdı ise de asırlarca adeta birbirlerinden soyutlanmış azınlıkların hayat sürdüğü yerlerde yaşayan farklı kültürlere ait insanları; birbirleriyle yaşamak zorunluluğuyla yüz yüze getirdi. Mesela siyahilerle, beyazlar, Katolikler ile Protestanlar, Yahudiler vs. aynı gettoda ya da aynı mahallede, birçok dairenin bulunduğu apartmanlarda birlikte yaşamak mecburiyetinde kaldı. Tarihte bu topluluklar arasında meydana gelen anlaşmazlıklar, içtimai dönüşümün ve düzen yoksunluğunun eş vakıaları meydana getirme tehlikesini artırdığını akla getiriyordu.

Diğer taraftan taşra kökenli şehirli demografik yapının yeni bilgi, beceri ve değerlerle teçhizi gerekiyordu. Bu şema, Amerika Birleşik Devletleri idarecilerini tekrar bir eğitim reformu gerçekleştirmeye mecbur ediyordu. Zira yenilenmiş bir eğitim programı ile farklı etnik ve dini kökenlere mensup ABD yurttaşlarına, beraber yaşama arzusunun giderek karmaşık hale gelen ve zorlaşan hayatta karşılacakları problemleri halletme ve karar alma yeteneklerinin edindirilmesi gerekiyordu. Birinci Dünya Savaşı öncesi yıllar bu koşulların etkisiyle ilerlemeci bir eğitim hareketinin doğuşuna sahne olmuştur. Sosyal Bilgiler alanı 20'nci asrın başlarında bu hareketin bir ögesi olarak doğmuştur. Hedef, disiplinlerarası ve bütünleşmiş yeni bir yurttaşlık eğitim müfredatı yaratmaktı. Sosyal Bilgiler reformunun başlamasına yardımcı olan etmenlerden biri veriyi bilgiye çevirme düşüncesi/arayışıdır. Disiplinlerarası yurttaşlık eğitim müfredatı, demokratik toplumda kendi kendini yönetmeye dayanan yurttaşlığın bir zorunluluğu olan verileri bilgiye dönüştürerek anlamlandırmada yardımcı olacaktı. Bu şekilde program, yurttaşları sosyal değişim ve kaosu idare edebilmeleri için sahip olması gereken donanımına kavuşturacaktı. Esasen, bu reform ile ABD, aile ve toplumun kaybolan eğitimsel rolünü Sosyal Bilgilere yüklemeyi deniyordu (Barth,1991'dan akt. Öztürk,2012).

1916 senesinde Amerika Birleşik Devletleri Sosyal Bilgiler Milli Konseyi [NCSS], yaklaşık olarak bugünkü hedefe ve içeriğe gönderme yapan bir öğretim alanını adlandırmak için Sosyal Bilgiler ifadesini resmi olarak kabul edip işletmiştir. Sosyal Bilgilerin meydana gelişini takip eden yıllarda, bu sahanın elzem olup olmadığı, tek disiplinli Coğrafya ve Tarih öğretimi karşısında etkililiği gibi mevzularda birçok münazara yapılmış, tutanak haline getirilip raporlandırılmıştır. Kimi kurumlar ve bireyler, Sosyal Bilgiler müfredatını bilhassa Tarih mevzularının öğretimi bakımından kâfi bulmuyordu. Bu düşüncedeki öğretmenlerin bir bölümü 1920'li yıllarda dahi ilkokul sınıflarında Tarih dersi vermeyi sürdürmüştür. Buna mukabil bir kısım ilkokul öğretmeni ise, daha baştan itibaren disiplinlerarası ve bütünleşmiş Sosyal Bilgiler müfredatını tatbik etmiştir (Nelson,1987'dan akt. Öztürk, 2012).

1920, 1930 ve 1940'lı yıllar boyunca, Sosyal Bilgiler hakkında tesirli olan etken ve düşüncelerde büyük yenilikler olmuştur. İlerlemeyi isteyen uzmanlar, yeniden kurmacılar ve çocuk eğitimi üzerine ihtisas yapan diğerleri, Sosyal Bilgiler

öğretmenlerinin eğitiminde önemli etkiler yapmıştır (Naylor ve Diem,1987'dan akt. Öztürk,2012). 1930'lu yıllarda Stanford Üniversitesi'nde Prof. Paul Hanna, ilköğretimin altı sınıfını içine alan bir genişleyen topluluklar modelini geliştirmiştir. Bu model, ‘genişleyen çevre yaklaşımı’ vb. adlarda Sosyal Bilgiler literatürüne girmiş ve bu şekilde uygulama alanı bulmuştur. 1929' da Amerika Birleşik Devletleri'nde başlayan büyük iktisadi kriz ve onun tetiklediği sosyal çöküntü, Sosyal Bilgiler dersinin içeriğini değiştirmiş, ekonomik konuların öne çıkmasına yol açmıştır (Öztürk, 2012). İkinci Dünya Savaşı'nı takip eden süreçte Sovyetler Birliği'nin sanayi üretiminden uzay teknolojisine kadar hemen her sahada Amerika Birleşik Devletleri'ni geçmeye başladığı endişesi, yönetimdeki muhafazakâr politikacılar, hâlihazırdaki eğitim düzenini değiştirmeye yöneltmiştir. Bu sistemdeki değişiklik döneminde Sosyal Bilgiler müfredatında ağırlık yurttaşlık eğitiminden Coğrafya, Tarih, Sosyoloji, İktisat ve Siyasi Bilimlere meyletmiştir (Nelson,1987'den akt. Öztürk, 2012). 1940'lı senelerin hemen hemen tamamında ve 1950'li senelerde Coğrafya ve Tarih, Sosyal Bilgiler öğretim müfredatında sosyal bilimler arasında en dikkati çeken disiplinler olmuştur (Naylor ve Diem,1987'den akt. Öztürk, 2012).

Yaklaşık 1960'lı yılların ilk çeyreğinden itibaren 1970'li yılların ortalarına kadar Amerika Birleşik Devletleri'nde Sosyal Bilgilerin öğretilme biçimi yoğun bir tenkide uğramıştır. Bu dönemde, “Yeni Sosyal Bilgiler” ismi verilen bir yeniden düzenleme akımı vücuda gelmiştir. Bu reform, Birleşik Devletler ve bireysel kaynaklarla desteklenen birçok tasarı çerçevesinde gelişim göstermiştir. Coğrafya ve Tarihin değeri azalmış; Sosyal Psikoloji, Sosyoloji, Antropoloji, Ekonomi ve Siyaset Bilim ağırlık kazanmıştır. Bu bilim dallarının terminoloji ve tekniklerine dayalı disiplinlerarası akımlar gelmiştir. Geleneksel betimleyici, tümünden gelimci öğretim popülaritesini kaybederken, tümevarımcı irdeleme yöntemleri dikkat çekmeye başlamıştır “Yeni Sosyal Bilgiler” öğrenim gören çocukların edilgen alıcı pozisyonunu, etken bilgi arayıcıya dönüştürmeye başlamıştır. Bu kontekste eleştirel düşünme yetilerinin tekâmülüne kuvvetli bir vurgu yapılmıştır. Bir de analize, karar vermeye ve değerlerin açıklanmasına ilişkin yetenekler de öne çıkmıştır (Öztürk, 2012).

Bruner'in The Proges of Edudaticon 1960 eğitim süreci adlı kitabı Yeni Sosyal Bilgilerin tekâmülüne bir katalizör fonksiyonu görmüştür. Bruner'in programın odağına sorun halletme ve tenkit etme yetilerinin geliştirilmesini ortaya çıkaran icat etme yöntemiyle öğretim izlem yöntemi birçoklarınınca yurttaşlık ehliyetlerinin tekâmülü için en etkili araç olarak kabul edile gelmiştir. Neticede, "Modern Sosyal Bilgiler" akımının tesiri altında geliştirilen pek çok program, buluş yoluyla öğretim stratejisini temel almıştır (Öztürk,2012). " Yeni Sosyal Bilgiler" akımının tutulması, 1970'lerde popülaritesini kaybetmiştir. Bu değer kaybında, geleneksel eğitim yaklaşımını yine de kuvvetli oluşunun yanı sıra, görevdeki öğretmenlerin yeni program içeriğinde kâfi derecede eğitilmeyişi de mühim bir etkidir. Bu nedenle, ilk yıllardaki heyecan azaldıkça ABD okullarında daha az Sosyal Bilgiler öğretmeni " Yeni Sosyal Bilgiler" hareketinin önermelerine uygun eğitim yapmayı sürdürmüştür. 1980'li yıllara gelindiğinde Sosyal Bilgiler öğretmeni, geleneksel yöntemlerin daha da kuvvetlenmesine neden olmuştur (Öztürk ve Dilek, 2005). Ayrıca, 1990'lı yılların ortalarından sonra NCSS (ABD Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi) yurtta Sosyal Bilgiler öğretiminin "Çağdaş Sosyal Bilgiler" tekliflerine uzak olmayan bir hedef, içerik ve yöntemle yapılmasını uygun görmüştür. Bu manada 20'nci asra girerken Amerika Birleşik Devletleri'nde Sosyal Bilgiler müfredatının, sosyal yapılandırmacılık teorisine bağlı, disiplinlerarası, ünite esaslı tematik vb. bir yapıya sahip olduğu ve sorun halletme tekniğini işbirlikçi öğrenmeyi öngördüğü gözlemlenmektedir (NCSS,2004).

NCSS 1994 senesinde öğretimin içeriğinin standartları saptanmıştır. Bu durum hem Amerika Birleşik Devletlerindeki özerk illerin hem de dünyadaki birçok ülkenin Sosyal Bilgiler müfredatlarına mühim oranda tesir etmiştir. Bu durumdan dolayı 10 temel konu saptanmıştır:

1. Kültür,
2. Değişim, süreklilik ve zaman,
3. Bireysel değişim ve kimlik,
4. İnsanlar yerler ve çevreler,

5. Kurumlar, gruplar ve bireyler,
6. Yönetim, otorite ve güç,
7. Üretim, tüketim ve dağıtım,
8. Toplum, teknoloji ve bilim,
9. Global bağlantılar,
10. Yurttaşlık ülküleri ve tatbikatıdır.

Ülkemiz 2005 Sosyal Bilgiler öğretim programlarındaki öğrenme alanlarının tespitinde bu 10 temadan yararlanmıştır (Sever,2015).

Bir program alanı olarak ‘‘ Sosyal Bilgiler’’ Amerika Birleşik Devletleri’nde ortaya çıkmış ve ilerlemiş bir program yaklaşımı olmakla beraber 20’nci asır boyunca, bu ülkenin stratejik ortakları veya kültürel bakımdan etki alanına giren ülkelerde de benimsenmiştir. Japonya, Kore, Kanada, Avustralya, Türkiye bu ülkeler arasındadır. Buna karşılık, İngiltere’nin de içinde bulunduğu pek çok ülkede Sosyal Bilgiler programının kapsamına giren konular tek disiplinli program anlayışına mutabık olarak oluşturulan Vatandaşlık, Coğrafya ve Tarih gibi derslerde işlenmektedir (Öztürk,2012).

2.2.2 Türkiye’de Sosyal Bilgilerin Öğretimi ve Tarihçesi

Sosyal Bilgiler müfredatının içeriğine dâhil olan, temaları kapsayan dersler ilk defa II. Abdülhamit Han (1876-1909) döneminde Sıbyan Mekteplerinin (ilköğretim okullarının) programlarında görülmüştür. Sultan II. Abdülhamid zamanında sadece Coğrafya ve Tarih dersleri kimi müfredatta yer almıştır. 1913 yılında Tedrisat-ı Medeniye Ahlakiye ve İktisadiye ilkokulların müfredatına dâhil edilmiştir. Balkan Savaşlarından sonra, yurttaşlık eğitimi ile alakalı dersler hakkında Tanzimat Döneminden bu yana biçimlendirici olarak tesirli olan Osmanlılık ve II. Abdülhamit döneminden bu yana tesirini gösteren Türkçülük ve İslamcılık siyasi fikirleri tesirli olmuştur (Öztürk, 2012).

Cumhuriyet'in kuruluşundan 1968 İlkokul Programı'nın yürürlüğüne alınmasına değin ülkemizde, Osmanlı mirası tedrisat ve bu süreçte Batı Avrupa devletlerince kabul gören tek disiplinli program yaklaşımı sürdürüle gelmiştir. Bu meyanda Coğrafya, Tarih ve – bazı senelerde Vatandaşlık ya da Vatandaşlık Bilgisi olarak da isimlendirilen – Yurttaşlık, 1926, 1936 ve 1948 ilk mekteplerin müfredatında bağımsız bir ders şeklinde yer almıştır. Mevzubahis süreçte bu dersler, orta mekteplerde de bu isimlerle yerini edinmiştir. Bu dersler bir yandan Cumhuriyet'in dayandığı Kemalist ideolojinin ilkelerini, diğer yandan da 1920'li yıllarda Batıda ve özellikle de ABD'de etkili olan eğitim akımlarına göre yapılandırılmıştır. Örneğin, Atatürk Devri'nde fikirleri Türk eğitim sisteminin tekrardan inşasında yönlendirici etkisi olan John Dewey'in lideri olduğu tekâmülü ifade eden ilerlemeci harekâtı, diğer derslerle birlikte, Sosyal Bilgilerin kapsamına giren dersleri etkilemiştir (Öztürk,2012).

Ülkemizde bütünleşmiş ve disiplinlerarası bir yurttaşlık eğitim müfredatının tekâmülüne dair ilk araştırmalar, Amerika Birleşik Devletleri'nde “Çağdaş Sosyal Bilgiler” akımının meydana geldiği 1960'lı senelerde ortaya çıkmıştır. Bu anlamda Yurttaşlık, Coğrafya ve Tarih dersleri, 1962 senesinde neşredilen İlkokul Program Taslağı'nda “Ülke ve Toplum Tetkikleri” başlığı altında bir araya getirilmiştir. Bu yeni derse, 1968 İlkokul Müfredatı'nda “Sosyal Bilgiler” ismi verilmiştir. O tarihten bu yana ülkemizde ilkokulların/ilköğretim okullarının dört ve beşinci sınıflarında Sosyal Bilgiler anlayışı ağırlık kazanmıştır. 1980'lerden sonra, kimi uzun dönemli kesintiler hariç, ortaokullarda ve/veya ilköğretim okullarının altıncı ve yedinci sınıflarında da Sosyal Bilgiler dersi müfredatta yerini almıştır. 12 Eylül 1980 askeri müdahalesini takip eden senelerde başlayan tek disiplinli “Milli Coğrafya” ve ‘‘Milli Tarih’’ dersleri, 1998 senesinde bırakılmış; bu iki dersin yerini ilköğretim okullarının dördüncü ve beşinci sınıflarını içerecek şekilde Sosyal Bilgiler dersi almıştır (Öztürk, 2012).

Ülkemizde Sosyal Bilgiler öğretim programları daima çağdaş eğitim akımlarına müsavi şekilde yapılanmıştır. Mesela 1968 programı, Amerika Birleşik Devletleri'nde tekâmül eden “Yeni Sosyal Bilgiler” akımının kaidelerine göre meydana getirilmiştir. Bununla beraber söz konusu ülkedekine benzer nedenler ve daha ağır olumsuz koşullar nedeniyle okullardaki geleneksel uygulamaları değiştirmemiştir. 1990'lara

ulaştığımızda ülkemizde Sosyal Bilgiler tedrisi tam manasıyla geleneksel yaklaşım ve yöntemleriyle sürdürülüyordu. Bu sebeple 1998’lerin ilk yıllarından bu yana, küresel ilerlemeler dikkate alınarak, durmaksızın müfredatı tekâmül hazırlıkları yapılmıştır. Bu çalışma ve incelemeler 2005 senesinde semeresini sunmuştur. Hatta Millî Eğitim Bakanlığınca seçilen bazı vilayetlerde tatbik edilip verimli olduğu kanaatine varılan yeni dördüncü ve beşinci sınıflar Sosyal Bilgiler öğretim müfredatı, 2005-2006 eğitim yılından bu yana tüm şehirlerde tatbik edilmiştir. Bu müfredatın tekâmülünde konu bazlı öğrenme, sorun halletme ve işbirlikçi öğrenmeye vurgu yapan sosyal yapılandırıcılık temel unsur olmuştur (Öztürk, 2012).

Ülkemizde ilk, orta ve ilköğretim kurumlarında Sosyal Bilgiler dersi ile uzun seneler bu dersin yerine verilen dersler, büyük ehemmiyete haiz idi. Demokratik yurttaşlık öğretimi doğrultusunda yeni jenerasyona Atatürk İnkılaplarının ilke ve ülküleri, yurt sevgisi ve modern yurttaşlık yeterliliklerinin edindirilmesi vazifesi, Sosyal Bilgiler dersine yüklenmiştir. Bu sebeple bu dersler, 2005 müfredatına değin, dördüncü ve beşinci sınıflardaki iki önemli ağırlık noktasından biri olmuştur. Umumi hedeflere dikkat edildiğinde son programa da cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal’in işaret ettiği “muasır medeniyetin üstüne çıkma” ülküsü doğrultusunda mühim vazifeler edindiği müşahede edilmektedir (Öztürk,2012).

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Müfredatı ile öğrenim gören çocukların;

1. Türkiye Cumhuriyeti yurttaşı olarak yurdunu ve ulusunu seven, haklarını bilen ve kullanan, mesuliyetlerini yerine getiren, ulusal bilince sahip birer yurttaş olarak yetişmeleri,
2. Kemalizm ilkelerinin ve devrimlerinin, Türkiye Cumhuriyeti’nin içtimai, kültürel ve iktisadi ilerlemesindeki konumunu anlayıp laik, demokratik, ulusal ve modern değerleri yaşatmaya arzulu olmaları,
3. Yasaların herkes için bağlayıcı olduğunu, bütün birey ve kurumların kanunlar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle öğrenmeleri,

4. Türk Tarihini ve kültürünü meydana getiren esas unsur ve dönemleri kavrayarak ulusal şuurun oluşmasını temin eden kültüre ait kalıtın muhafazası ve tekâmül ettirilmesi lüzumunu kabul etmeleri,
5. Yaşadığı ortam ile küresel coğrafi özellikleri tanıyarak insan ile çevre arasındaki karşılıklı tesirleri izah etmeleri ve mekânı algılama yeteneklerini iletmeleri,
6. Tabii ortamın ve membarın kısıtlılığı bilincinde olup çevre duyarlılığı içerisinde tabii membarı muhafazaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları,
7. Güvenilir ve doğru bilgiye yönelme yöntemlerini bulan kişiler olarak tenkidi düşünme yeteneğine haiz olmaları,
8. İktisadın esas terimlerini öğrenerek müreffeh ve milletlerarası iktisadi alakalarda ulusal ekonomi ve ticaretin önemini kavramaları,
9. Çalışma ve üretmenin içtimai hayattaki değerine ve her uğraşının lazım ve hürmete değer olduğuna inanmaları,
10. Değişik devir ve ortamlara dair tarihi mirasları irdeleyerek kişiler, objeler, vakıalar ve olgular arasındaki farklılık ve benzerlikleri tespit etmeleri, süreklilik ve değişimi algılamaları,
11. Teknoloji ve bilimin tekâmülünü ve içtimai hayat üzerindeki tesirlerini öğrenerek iletişim ve bilgi teknolojilerini bilinç düzeyi yüksek bir şekilde kullanmaları,
12. İlmi tetkiklerle bilgi edinme, bilgiyi kullanabilme ve üretimde ilmin ahlak ve etik kaideleri gözetmeleri,
13. Sosyal münasebetleri tertip etmek ve yüz yüze geldiği sorunları halletmek için esas iletişim yetenekleri ile sosyal bilimlerin ana yöntem ve kavramlarını kullanabilmeleri,
14. İştirakin değerini bilmeleri, şahsi ve içtimai problemlerin halli için fikirler öne sürmeleri,

15. İnsan hakları, demokrasi, milli egemenlik, cumhuriyet ve laiklik mefhumlarının tarihi dönemlerini ve bugün ülkemizdeki tesirlerini öğrenerek hayatını demokrasi esasları açısından tertip etmeleri,

16. Ulusal, inanç ve evrensel değerleri kabullenerek faziletli bir birey olarak yaşamının üstünlüğünü ve yöntemlerini bilmeleri,

17. Vatanını ve dünyadaki diğer ülkeleri alakadar eden konularda hassas olmaları,

18. Bağımsız bir kişilik olarak hissi ve fiziki hususiyetlerinin; yetenek, arzu ve ilgilerinin farkında olması hedeflenmektedir (MEB, 2018).

2.3. Sosyal Bilgiler Programı

Öğretim müfredatı, malum bir eğitim kademesindeki değişik ders ve sınıflarda işlenecek temaları, bunların amaçlarını, her dersin sınıflara göre haftada kaç saat işleneceğini ve öğretim yöntemlerini, teknik uygulamalarını tanımlayan el kitabı gibidir (Çivi ve Büyükkaragöz, 1999). Demirel açısından ise eğitim müfredatı, öğrenciye, eğitim kurumunda ve eğitim kurumu haricinde hazırlanmış faaliyetler vasıtasıyla temin edilen öğrenme yaşantıları düzeneğidir (Demirel, 2005).

Türkiye Cumhuriyeti devrinde ilk mekteplerle alakalı bir şekilde 1924–2005 yılları arasında pek çok kez eğitim sistemi değişikliğine teşebbüs edilmiştir. Haftalık ders programında Coğrafya ve Tarih derslerine birer saat ayrılmıştır. Bu dersler başlangıçta üçüncü, dördüncü ve beşinci sınıflarda işlenmiş ancak sonradan üçüncü sınıf ders programından çıkarılmıştır (Memişoğlu, 2012). 1924 müfredatının pek çok noksanı ve tatbiki esnasında oluşan aksaklıkları üzerine 1926 senesinde yeni müfredat hazırlanmıştır. Bu müfredatta “Toplu Öğretim” kaidesi esas alınmış, bu şekilde derslerin birbirinden müstakil ve alakasız olması yerine her dersin bir diğerini destekler biçimde tatbikine yönelik girişimlerde bulunulmuş; 1924 müfredatında bulunan dersler birleştirilerek “Vatandaşlık Bilgisi” adı altında okutulması karar altına alınmıştır (Memişoğlu, 2012). 1926 müfredatında Yurt Bilgisi, Coğrafya ve Tarih derslerine haftalık programda 2’şer saat yer verilmiş ve dördüncü ve beşinci sınıflar eğitim programında yerleştirilmiştir. (Sönmez, 2005).

1930, 1932 ve 1936 müfredatında, mevzubahis derslerin ad ve ders saatlerinin muhafaza edildiği, fakat Vatandaşlık dersinin beşinci sınıfta haftada bir saate düşürüldüğü anlaşılmaktadır. 1936 müfredatı diğer birçok ülkede olan eğitim öğretim yaklaşımındaki yeniliklerin ve Türkiye’de yapılan değişikliklerin mahsulüydü. Müfredatta öğrenene yakın çevreden hareketle uzağı öğretmek hedeflenmişti (Baysal, 2006).

1948 müfredatında Yurt Bilgisi, Coğrafya ve Tarih derslerinin hedeflerini tekrardan tertip etmiştir. 4. ve 5. sınıflarda 1936 müfredatındaki ad ve saatleriyle olduğu gibi muhafaza edilmiştir (Memişoğlu, 2012). Bu müfredatta, tarih dersleri, ulusal geçmişimizle alakalı harplere, değerli şahsiyet ve vakıalara yer verilerek yeni bir yaklaşım takip edilmiştir. Coğrafya dersi müfredatında, ana yönler, mevsimler, zaman tipleri, insanların meslekleri ve hayat şekilleri, ulaşım vasıtaları, yer kürenin hareketleri ve şekli, denizlerin ve kıtaların hareketleri vb. temalar bulunmaktaydı. Vatandaşlık dersi ise; yurttaşlık hak ve ödevleri, rejim, hukuk sistemi, sözleşmeler ve antlaşmalar, meslek yaşamı, milletlerarası alakalar gibi mevzularla çeşitlendirilmiştir (Memişoğlu, 2012).

Türkiye Cumhuriyeti devrinde 1926, 1930, 1936 ve 1948 müfredatında da tek disiplinli müfredat desenine uyumlu Yurttaşlık Bilgisi, Coğrafya ve Tarih derslerine yer verilmiştir. Bu tarih ve coğrafya dersleri, ilk defa 1962 senesinde neşredilen İlk Mektep Müfredat Taslağı’nda, disiplinlerarası bir yöntemle “Ülke ve Toplum Tetkikleri” ismiyle yer aldı (Dilek ve Öztürk 2003’den akt. Memişoğlu, 2012). 1962 müfredat ön hazırlığında ilkokulun hedefi, ferdi, beşerî alakalar, iktisadi ve içtimai yaşam açılarıyla tespit edilmiş; Yurttaşlık Bilgisi, Coğrafya ve Tarih derslerinin yerine “Toplum ve Ülke İncelemeleri” dersi konmuştur. Ders saatleri dördüncü sınıfta 6, beşinci sınıfta 5 saat olarak ayarlanmıştır (Memişoğlu, 2012). Bir özel ders kitabı tabedilmemiş, ders veren öğretmenler konuları anlatmayı Yurttaşlık Bilgisi, Coğrafya ve Tarih kaynaklarıyla sürdürmüşlerdir (Memişoğlu, 2012).

1968 senesinde neşredilen ilkokul müfredatında, ilk defa “Sosyal Bilgiler” ismi verilmiştir (Memişoğlu, 2012). 1968 ilk mektep müfredatında, ilkokulun dördüncü ve beşinci sınıflarında yurttaşlık bilgisi, coğrafya ve tarih, ismi altında işletilen temalar

birbirleriyle olan yakın alakaları ile öğrenciye uyumluluğu açısından entegre edilerek Sosyal Bilgiler ismi altında bir ünite şeklinde sunulmuştur (MEB, 1968). Bu dersin müfredatı hakkında, bu yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nde hâkim olan “Yeni Sosyal Bilgiler” yaklaşımının mühim tesiri oldu. Fakat bu akımı kuvvetlendirecek öğretim vasıtalarının olmayışı ve öğretmenlerin lazım olan mesleki donanımdan mahrum oluşu gibi sebeplerle, ülkemizdeki ilkokul ve ortaokullarda tutum ve davranışa dayanan teorinin tesirindeki geleneksel yaklaşım ağırlığını devam ettirmiştir (Memişoğlu, 2012). Müfredatın getirdiği en mühim değişiklik ise, evvelki müfredatta Hayat Bilgisi dersi için kabul edilmiş olan eğitimde toplulaştırma yaklaşımının, ilk mektebin dördüncü ve beşinci sınıflarında da tatbik edilmesidir. Bu müfredat ile Hayat Bilgisi dersinin yanı sıra Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi dersleri de temel ders olarak yerini almıştır (Baysal, 2006). 1973 ve 1975 senelerinde müfredatta yeni tertipler yapılmış, fakat Sosyal Bilgilerle ilgili dikkati çeken bir yenilik olmamıştır. 1990'daki program düzenlemelerinde çevre ve trafikle ilgili temalar müfredata alınmıştır. Bunun yanı sıra, 1968 müfredatının esas hatlarıyla 1998 senesine kadar tatbik edildiği anlaşılmaktadır. Bu tarihte, dördüncü ve yedinci sınıfları içerecek biçimde çağdaş bir İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Öğretim Müfredatı uygulanmaya başlanmıştır.

1998 senesinde tekrar tertip edilen Sosyal Bilgiler Müfredatının hedefleriyle 1968 İlköğretim Sosyal Bilgiler Müfredatının hedefleri büyük ölçüde mutabık gelmiştir. Mecburi eğitimin 8 seneye yükseltilmesiyle tekrar tertip edilen Sosyal Bilgiler Müfredatında içerik ve sıra yönünden kimi yenilikler eklenmiştir. Ancak hedefler konusunda bir yenilik yapılmaması müfredatın insicamını bozmuştur. Bununla beraber, müfredatın değer, tutum, bilgi ve beceri dengesi bakımından da pek entegre olmadığı aşikârdır. Çünkü bilgi ön vizede iken, değer ve özellikle de beceri boyutu oldukça yetersiz kalmıştır (Sağlam, 2006). Aynı zamanda müfredatın tutum, değer, bilgi ve yetenek muvazenesi bakımından da pek entegre olmadığı anlaşılmaktadır. Bilgi vizede iken, değer ve özellikle de beceri boyutu bayağı arka planda kalmıştır. Bu ve benzeri problemler, Sosyal Bilgiler Müfredatının tekâmülünü mecburi hale getirmiştir (Memişoğlu, 2012).

Yirminci asrın sonlarından itibaren küresel ölçekte öğretim müfredatı geliştirme irdelemeleri süratlenmiş ve birçok devlet, radikal değişiklikler yapma gereksinimi

hissetmiştir. Değişiklikler Türkiye’de de karşılık görmüş ve Sosyal Bilgiler müfredatı 2005 senesinde tekrar hazırlanmıştır. 2005 Sosyal Bilgiler müfredatının temel aldığı yapılandırmacı yaklaşımda öğrenme, bir öğrenme “tema”sı ile alakalı sorun halletme, karşılaştırmalı düşünme ve çocukların girişimci iştiraki temeli üstüne kurulmuştur. Çocuklar, evvelki bilgileri ve tecrübeleri üzerine yeni bir vaziyeti tatbik ederek yeni bir öğrenme seviyesi meydana getirmek için, önceden var olan bilişsel oluşumlar ile yeni bilgileri birleştirir. Bu yöntemde bilgilerin öğretmen vasıtasıyla kendisine mal etmesinden daha çok, çocuğun yeni bilgiler oluşturması vizyondadır. Çocuklar bir hadiseyi ya da mefhumu bulup tanıyınca heyecanlandıklarından dolayı çağdaş bilgileri daha iyi benimserler ve gerekli yerde kullanırlar (Memişoğlu, 2012). Çağdaş yaklaşımla çocukların geleneksel ezbercilik anlayışından kurtarılması ve öğrenci edilgenliğinin bertarafını hedeflenmiştir. Çağdaş Sosyal Bilgiler Müfredatının esas yöntemi, bilgiyi kullanmak ve üretmek için gerekli değer, mefhum ve becerilerle çocuğu donatarak faal bir Türkiye Cumhuriyeti yurttaşı yetiştirmektir. Öncelikle ‘Sosyal Bilgiler’ tarifinde yenilik yapıldığı anlaşılmaktadır (Memişoğlu, 2012). Önceki anlayış açısından Sosyal Bilgiler; Vatandaşlık, Coğrafya ve Tarih gibi derslerle sınırlı idi. Bu müfredatta ise yukarıda geçen disiplinlere ekonomi, hukuk, antropoloji, sosyoloji ve psikoloji ilave edilmiş ve bu bilimlere aksettiren öğrenim sahalarına göre ünite içinde konular tespit edilmiştir. Toplu öğretim anlayışından hareketle Sosyal Bilgiler dersinin meydana getirilmiş bir ilkokul ve ortaokul dersi olduğu vurgulanmıştır (Memişoğlu, 2012).

Türkiye’deki çağdaş müfredatın küresel ve milli amaçlarına göz attığımız vakit öğrencilere zengin bilgiler edindirme yanında, çok çeşitli değer ve becerilerin gelişmesinin hedeflendiği görülmektedir. 2018 senesine geldiğimizde Türkiye ve dünyada meydana gelen teknolojik ve sosyal değişimler öğretim müfredatının güncellenmesini mecburi kılmış 2017-2018 eğitim-öğretim yılında beşinci sınıf müfredatı 2018-2019 eğitim-öğretim yılında 6. ve 7. sınıf Yeni Sosyal Bilgiler müfredatı tatbik edilmiştir.

2.3.1. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda Temel Beceriler

Aşağıda yer alan Çizelge 1'deki becerilerin edindirilmesi Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda hedeflenmektedir. Hedeflerde anlatılan ve TYÇ'yle de entegre bir şekilde bu ders ekseninde kazanılacak yetenekler çizelge 1'de özet olarak gösterilmiştir.

Çizelge 1 Sosyal Bilgilerde Kazandırılması Hedeflenen Beceriler (MEB, 2018)

1. Araştırma	15. Kanıt kullanma
2. Çevre okuryazarlığı	16. Karar verme
3. Süreklilik ve değişimi algılama	17. Konum analizi
4. Dijital okuryazarlık	18. Medya okuryazarlığı
5. Eleştirel düşünme	19. Mekânı algılama
6. Empati	20. Öz denetim
7. Finansal okuryazarlık	21. Politik okuryazarlık
8. Girişimcilik	22. Problem çözme
9. Gözlem	23. Sosyal katılım
10. Harita okuryazarlığı	24. Diyagram, grafik ve tablo çizme ve yorumlama
11. Hukuk okuryazarlığı	25. Türkçeyi güzel, etkili ve doğru kullanma
12. İletişim	26. Yenilikçi düşünme
13. İş birliği	27. Kronoloji ve zamanı algılama
14. Kalıp yargı ve önyargıyı fark etme	

2.3.2. SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN UYGULAMASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Müfredatının tatbikinde aşağıda belirtilen özelliklere özen gösterilmesi istenilmektedir. Sosyal Bilgiler öğrenme sahalarında; antropoloji,

iktisat, coğrafya, felsefe, hukuk, siyaset bilimi, psikoloji, sosyoloji ve tarih gibi demokrasi ile sosyal bilimler, yurttaşlık ve insan hakları konuları ünite şeklinde sunulmaktadır. Temalar vatandaşlık, coğrafya, tarih ve insan hakları diye ayrı şekilde değil, disiplinlerarası bakış açısıyla ele alınmaktadır.

Kazanımların edindirilmesinde “esneklik, güncellik, yerellik, yansıtıcı sorgulama, disiplinlerarası, zaman-süreklilik-değişim ve geçmiş-bugün-gelecek bağlantısı” gibi Sosyal Bilgiler öğretiminin esasları göz önünde bulundurulmalıdır. Altı çizilen bu esaslar açısından gereksinim duyulduğunda işleniş sürelerinde değişiklik yoluna gidilebilir.

“Yansıtıcı düşünme şeklindeki Sosyal Bilgiler” ve “Sosyal bilimler şeklinde Sosyal Bilgiler” yaklaşımlarına daha çok değer verilmelidir. Öğrenenlere, sosyal bilimcilerin (Coğrafyacının, Tarihçinin vb.) uyguladıkları ilmi yöntem ve teknikler hissettirilmelidir. Eğitim kurumunun içindeki ve dışındaki hadiselerden faydalanılarak çocuklar çoğunlukla reel yaşam sorunlarıyla ve ikilemli hallerle yüz yüze getirilmeli ve yüz yüze geldikleri sosyal sorunlar üzerine yansıtıcı düşünceleri temin edilmelidir.

Müfredatta beceri ve değerler kazanımlarla bire bir ilişkilendirilip uyumlu duruma getirilmelidir. Ancak beceri ve değer kazanımının ömür boyu öğrenme ortamında ele alınıp işlenmesi için mevzubahis beceri ve değerler mutabık kalınan çeşitli kazanım ve öğrenme sahalalarıyla da ilişkilendirilip işlenmelidir.

Müfredatta mefhum tedrisatı ağırlıklı bir şekilde yer almaktadır. Bu sebeple mefhum tedrisinde gruplandırmalar ve değişik mefhum tedrisatı yöntemleri göz önünde bulundurulmalıdır. Kavram yanılgısı, anlam karmaşası, kavram karmaşalarının ortadan kaldırılmasına destek verilmelidir.

Ulusal ve kutsal bayramlar, kutlama günleri ve yerel kurtuluş, tarihsel olaylar, önemli hadiseler, belirli gün ve haftalardan istifade edilerek çocukların tarihi hassasiyet ve ulusal şuuru artırılmalıdır.

Sosyal Bilgiler eğitiminde okul harici çevrelerden de yararlanmaya yeteri kadar yer verilmelidir. Bu etkinlikler okulun yakın muhitinden (okul bahçesi gibi) sergilene,

pazaryerine, fabrikalara, atölyelere, resmî dairelere, arkeolojik kazı alanlarına, tarihî mekânlara (tarihî yapılar, anıtlar, müze-kentler, savaş alanları, sanal müze gezisi vb.) ve müzelere gidilerek gezi etkinlikleri yapılabilir. Yine benzer mevzularda yerel Tarih ve sözlü tarih çalışmalarına da yeterince yer verilmelidir.

Türkü, şiir, efsane, destan, masal, atasözleri, halk öyküsü gibi türlerden istifade edilerek Sosyal Bilgiler dersi yazınsal yapıtlarla desteklenerek işlenmelidir. Öğrenim gören çocuklar; temaları sevdiren ilginç hale getirecek hatıra ve gezi yazısı, fıkra, roman, tarihî roman, hikâye gibi yazınsal yapıtlar okuyup kültürünü geliştirmeye yönlendirmelidir. İlaveten münasip görülen kazanımlar tiyatro, sinema, resim, müzik, gravür, minyatür, hüsnühat, tezhip, ebru, mimari ve heykel gibi geleneklere dayanan sanat eserleriyle veya modern sanat ürünleriyle desteklenmelidir.

Kazanımlarla alakalı tartışmalı ve güncel mevzular, değişik tartışma teknikleri uygulayarak sorun halletme, kanıt kullanma, tenkidi düşünme, inceleme-araştırma ve karar verme yetenekleriyle alakalandırılarak sınıfa aktarılabilir.

Günümüzde dijital teknolojideki ilerlemelerle ilişkili olarak yurttaşlık hak ve mesuliyetleriyle alakalı yeni durumlar (e-Devlet, dijital Vatandaşlık, sosyal medya ve sanal ticaret gibi) ve bazı problemler (kimlik hırsızlığı, dijital bölünmüşlük, kişisel bilginin gizliliği, siber zorbalık ve siber dolandırıcılık vb.) meydana gelmiştir. Çocukların dijital yurttaşlık becerilerini ilerletmek gayesiyle tema ile ilişkili ders içi ve ders dışı faaliyetlere yer ayrılmalıdır (MEB, 2018).

2.4. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Yapısı

2.4.1. Öğrenme Alanları

Birbiriyle alakalı değer, beceri ve bilgilerin bir insicam içinde görülebildiği, öğrenmeyi düzenleyen disiplinlerarası oluşum olarak bir öğrenme alanı vardır. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Müfredatı aşağıda yazılan yedi öğrenme alanı çerçevesinde yapılandırılmıştır.

Öğretim müfredatının içeriği burada alt alta yazılan öğrenme alanlarına uygun olarak tertip edilmiştir. Ders kitabı yazan uzmanlar, ünite sınırlarını bu öğrenme

sahalarına göre hazırlamalı fakat öğrenme sahalarının içerik ve kapsamına münasip her sınıf seviyesindeki ünite başlıklarına değişik bir isim koymalıdır.

Birey ve Toplum

Esas olarak “ben” ve “biz” olma süreçlerini kapsayan bu öğrenme sahasında sosyal bilimlerden sosyoloji, sosyal psikoloji ve psikolojiye ağırlık verilmekle beraber disiplinlerarası bir yönelimle de kabullenilmiştir. Bu durumda çocuklar, “ben” ve “biz” olma süreçlerini etkileyen mekânsal kültürel ve tarihsel etkileri de değerlendirme olanağı bulacaktır.

Kültür ve Miras

Kökende tarih eksenli olan bu Sosyal Bilgiler sahası kültür ve kültürel kalıtı vizyona koyan bir görünüme maliktir. Milli kültürü meydana getiren esas unsurlardan yola çıkarak kültürün muhafazası ve tekâmülünü temin edecek bir ulusal şuurun gerçekleştirilmesini hedeflemektedir. Bu şekilde çocuklar kültürel unsurların, bir ulusu diğer bir ulustan ayıran özellikler olduğunu kavrayacaktır. Bununla beraber öğrencilere Türk kültürünün evrensel kültür mirasının enginleşmesine ve renklenmesine katkı sağladığı öğretilir.

İnsanlar, Yerler ve Çevreler

İnsan ömrü için lazım olan mekânsal temel değer, yetenek ve bilgileri çocuklara edindirmeyi hedefleyen bu öğrenme sahası esasen coğrafya eksenlidir. “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme sahası ile bireyin muhitini ve etkileşimini tanımak, bu mevzuda farklı değer ve becerilerden istifade ederek bu karşılıklı tesirin sebep ve neticelerini kavramak ve geleceğe dair bireysel ya da toplumsal bakış açısı kazandırabilmek amaçlanmaktadır. Birey, yer ve çevre etkileşimi, geniş ve renkli bir yelpaze oluşturmaktadır. Çağımızın teknolojik ilerlemeleri neticesinde bireyler küresel boyutta iletişim kurabilmekte, bu sayede etkilemekte ve etkilenmektedirler. “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme sahası vesilesiyle Sosyal Bilgiler dersinin işlendiği bütün sınıf seviyelerinde çocuklara inceleme, çevre okuryazarlığı, değişim ve sürekliliği algılama, gözlem, harita okuryazarlığı, mekânı algılama ve araştırma

yeteneklerinin edindirilmesini hedef haline getirilmektedir. Çocuklar bu sahaya, kolaydan zora, basitten karmaşığa, bulunduğu yerden çevreye yakından uzağa doğru açılan ve zamanla karmaşık bir duruma giren bir bakış açısı ile dâhil edilecektir.

Bilim, Teknoloji ve Toplum

Bilim, teknoloji ve toplum sahasında çocuklardan; bilimsel, çağdaş ve tenkitçi anlayışın teknoloji ve bilimdeki ilerlemelerin kaynağı olduğunu; teknoloji ve bilimin ilerleme durumunu ve içtimai hayat üzerindeki tesirlerini anlayarak bilgiye erişimde teknolojiyi kullanma yeteneği kazanmaları umulmaktadır. Diğer taraftan, teknolojinin günlük yaşamla ne ölçüde alakalı olduğunu öğrenirken kimi teknolojik ürünlerin tabiata verdiği zararları sorgular. İلمي yapıtların kanunlarla muhafaza edildiğini fark ederek akademik dürüstlük ilkelerini ve etik kurallarını dikkat alır.

Üretim, Dağıtım ve Tüketim

Bu öğrenme sahasının esasını çocukların müteşebbis ve bilinçli tüketici kabiliyetlerinin geliştirilmesi oluşturur. Ülke ekonomisinde memaların mahdut olduğunu kavramaları, mevcut kaynakları korumak lüzumunun ehemmiyetine inanmaları, kendi iktisadi hayatını başkalarıyla mukayese ederek farklılıkları ve benzerlikleri ortaya koymaları, yaşadığı bölgenin iktisadi şartlarını tetkik edip bu şartları tekâmül ettirmek için gayret göstermeleri beklenmektedir. “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” iktisatla alakalı mevzuların karakteristik bir konusudur. Çocuklar tüketim, üretim ve dağıtım ile ilgili lazım olan terimleri öğrenir. Öğrencilerin meslekleri tanıyarak alaka gösterdiği mesleklerin gerektirdiği hususiyetleri bilmesi amaçlanmıştır.

Bu öğrenme sahası yargı, sosyoloji, siyaset bilimi çerçevesinde aktif yurttaşlık kavramına odaklanmaktadır. Öğrencilerin, grup, kurum ve sosyal örgütlerin nasıl oluştuğunu; onları etkileyen ve kontrol eden mekanizmaları, bunların bireyleri ve kültürü nasıl etkileyip kontrol ettiklerini ve mevcudiyetlerini nasıl idame ettirip değiştirdiklerini bilmesi önemlidir. Bu mevzuda elde edilen malumat ışığında, çocuklar “Cemiyet hayatımızda ve diğer toplumlarda grupların, kurumların ve sosyal örgütlerin fonksiyonu nedir? Grup, kurum ve sosyal örgütlerden ben nasıl

etkileniyorum? Grup, kurum ve sosyal örgütler nasıl değişir? Bu değişikliklerde benim rolüm nedir?” suallerine yanıt verebilmelidir. İçtimai hayatta meydana gelecek problemlerin en mühim sigortası olarak kurumsallaşmış rejimin gücünü öğrenir. İçtimai problemlerin nasıl hâl edildiği ve asayişin nasıl sağlandığını kavrayarak bağımsızlık kaynağının ulusa dayandığı rejimlerde, insan haklarının ve toplum düzeninin nasıl muhafaza edildiğini fark ederler. Sosyal hizmetlere ve değişik resmî faaliyetlere iştirak yollarını kavrayarak idareyi ve iktidarı etkilemek için hangi demokrasi yöntemlerini öğrenir.

Küresel Bağlantılar

Çağımızda dinler, düşünler, bireyler, ana mal, bilgi, teknoloji, kültürel ve siyasi sınırları aşarak global ölçekte devinim durumundadır. Böyle bir süreçte rejimler de dışarıdakilerle bir taraftan ortak çalışırken diğer yandan rekabete girişmektedir. Çocukların bu münasebetleri öğrenme ve değerlendirme mevzusunda şuurlu olmaları lazım. Global ilişkiler öğrenme sahası ile ilerleyen insanlığın gündemdeki konularını izleyen, yüz yüze geldiği problemlere çözüm önerebilen sorumlu ve etkin Türk yurttaşları yetiştirmek hedeflenmektedir (MEB, 2018).

2.4.2. Öğrenme Alanları ve Süreleri

Öğrenme Alanları Öğrenme alanı, birbiri ile ilişkili bilgi, beceri ve değerlerin bir bütün olarak görülebildiği, öğrenmeyi organize eden disiplinler arası bir yapıdır. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı aşağıda sıralanan 7 öğrenme alanı çerçevesinde yapılandırılmıştır. Öğretim programının içeriği burada sıralanan öğrenme alanlarına göre düzenlenmiştir. Ders kitabı yazarları, ünitelerin çerçevesini bu öğrenme alanlarına göre düzenlemeli ancak öğrenme alanlarının kapsam ve içeriğine uygun olarak her bir sınıf düzeyindeki ünitelere farklı bir ad vermelidir. Öğrenme süreleri de ünitelerde çizelge 2’de ki şekli ile ifade edilmiştir.

Çizelge 2 Öğrenme Alanları ve Süreleri (MEB,2018)

Bu çizelge Millî Eğitim Bakanlığının 2018 yılında yayımlanan Sosyal Bilgiler Programından alınmıştır (MEB, 2018)

SINIFLAR	4. SINIF			5. SINIF			6. SINIF			7. SINIF		
	Kazanım	Süre Oranı (%)	Ders Saati	Kazanım	Süre Oranı (%)	Ders Saati	Kazanım	Süre Oranı (%)	Ders Saati	Kazanım	Süre Oranı (%)	Ders Saati
BİREY VE TOPLUM	5	11,1	12	4	13	14	5	11,1	12	4	11,1	12
KÜLTÜR VE MİRAS	4	13	14	5	16,6	18	5	20,4	22	5	27,8	30
İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	6	18,5	20	5	16,6	18	4	13	14	4	13,9	15
BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	5	14,8	16	5	13	14	4	11,1	12	4	11,1	12
ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM	5	16,6	18	6	16,6	18	6	16,6	18	6	13,9	15
ETKİN VATANDAŞLIK	4	13	14	4	11,1	12	6	14,8	16	4	11,1	12
KÜRESEL BAĞLANTILAR	4	13	14	4	13	14	4	13	14	4	11,1	12
TOPLAM	33	100	108	33	100	108	34	100	108	31	100	108

2.5 İlgili Alanda Daha Önce Yapılmış Çalışmalar

Korkmaz (2014) “5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programının Öğrenme-Öğretme Boyutunun Değerlendirilmesi (Muş Örneği)” çalışması; 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Programının Öğrenme-Öğretme boyutunun öğretmen düşüncelerine dayalı olarak değerlendirilmesi gayesiyle yaptığı bu çalışmada. Evren ve örnekleme 2013-2014 Eğitim-Öğretim yılında Muş İlinde hâlen görevde olan, Milli Eğitime bağlı ortaokullarda vazifeli Sosyal Bilgiler öğretmenleri meydana getirmektedir. Bu araştırmada gerekli verileri elde etme gayesiyle ‘5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programının Öğrenme-Öğretme Sürecinin Değerlendirilmesi Anket Formu’ uygulanmıştır. Öğretmenlerle ilgili nüfus bilimsel bulguları derlemek için ankete kişisel bilgi bölümü konmuştur. Ayrıca iştirakçilerin anket sualleri hariç konuya dair ifade etmek istedikleri bir hususiyet varsa belirtebilecekleri ‘not’ kısmı da ilave edilmiştir. 2013-2014 Eğitim-Öğretim Yılında Muş İlinde çalışan, Milli Eğitime Bağlı özel ve devlet ortaokullarındaki Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Müfredatının Öğrenme-Öğretme Boyutunun Değerlendirilmesine dair tutumlarını saptamaya yönelik yapılan bu çalışma, tarama modelindedir. Anketteki bulguların analizi, analiz paket programları uygulanarak yapılmıştır. Ortaokul Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin anketteki suallere verdikleri yanıtların frekansları ve yüzde dağılımları saptanmıştır. Ayrıca her suale verilen yanıtlar araştırmanın bağımsız değişkenlerine (hizmet süresi, yaş, cinsiyet, öğrenim durumuna) göre derlenen bulgular amaçlara uygun bir biçimde sınıflandırılarak analiz edilmiştir. Eğitim durumu ölçütünde müfredatın genel anlamda uygulanabilir özellikte olduğu, eğitim müfredatının öğrenme-öğretme boyutunu değerlendirmede öğretmenlerin bay-bayan oluşu, iş tecrübesi, yaş ve diploma aldıkları fakültelerin çeşidi açısından anlam ifade eden bir ayırım oluşturup oluşturmadığı saptanmıştır.

Altınöz (2008) ‘İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı Hakkında Öğretmen ve Müfettiş Görüşleri (Bolu İli Örneği)’ çalışmasında; ilköğretim kurumlarında hâlen görevde bulunan altıncı sınıf derslerini işleyen Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile ilköğretim müfettişlerinin müfredat hakkındaki düşüncelerinin ve tekliflerinin neler olduğunu araştırmaktır. Araştırma evrenini; 2006-2007 eğitim-öğretim yılında Bolu Merkez, Bolu ili Seben ve Mudurnu ilçesinde bulunan, MEB’e bağlı ilköğretim

okullarının 6. sınıflarına giren Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile Bolu ilinde görevli müfettişlerden ilgili olanlar oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme; Bolu Merkez, Bolu ili Mudurnu ve Seben ilçesinde 2006-2007 eğitim-öğretim yılında sistematik örnekleme yöntemiyle seçilmiş 23 ilköğretim okulunda, 6. sınıfların dersine giren Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden (25 kişi) ve Bolu ilinde 2006-2007 eğitim-öğretim yılında etkinlik yapan MEB'e bağlı ilgili 17 müfettişten meydana gelmiştir. Veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen veri toplama aracı (anket) yoluyla elde etmiştir. Öğretmen ve müfettişlere yöneltilen anketlerde; öğretmenlerin kişisel bilgileri, programa ilişkin görüşleri, programın uygulanmasına ilişkin güçlükleri, müfredatı dair düzeltme-geliştirme önerileri ele alınmıştır. Burada değişkenlere göre, öğretmen ve müfettişlerin görüşlerinin değişip değişmediği, bu görüşlerin arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmek istenmiştir. Çalışma neticesinde, ilköğretim okullarında tatbik edilen bu müfredat hakkında, çoğunlukla Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin müfettişlerden daha müspet görüş sahibi oldukları neticesine varılabilir. Müfredatın değerlendirme unsuruna dair öğretmenlerin müfettişlerden daha menfi görüş sahibi olduklarını saptanmıştır.

Başoğlu (2009) "Sosyal Bilgiler Altıncı ve Yedinci Sınıf Öğretim Programlarının Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi" adlı çalışmada; günümüzde her sahada çok süratli bir değişim yaşanmakta ve bu değişim eğitim sistemlerini de etkilemektedir. Eğitimde yaşanan değişimler öğretim programlarında da değişimi kaçınılmaz kılmaktadır. 2005-2006 eğitim-öğretim yılından itibaren Sosyal Bilgiler Öğretim Programında değişiklik yapılmış ve yapılandırmacı yaklaşım temel kabul edilerek yeni öğretim müfredatı hazırlanmıştır. Yeni programla; öğrenmeyi öğrenen, haklarını ve sorumluluklarını bilen, evrensel değerleri benimsemiş ve kendi kültürüne sahip çıkan etkili vatandaş yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu araştırma ile, Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve öğrenme-öğretme süreci değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler öğretmen ve öğrenci düşüncelerine göre yapılmıştır. Öğretim programına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri iki farklı ölçekle alınmıştır. Öğrencilere yönelik ölçekte 47, öğretmenlere yönelik olan ölçekte ise 46 madde bulunmaktadır. Her iki ölçekte Likert tipindedir. Araştırmanın evrenini Kütahya il merkezinde bulunan ilköğretim altıncı ve yedinci

sınıf öğrencileri ve Kütahya il merkezinde görev yapan Sosyal Bilgiler Öğretmenleri oluşturmuştur. Örneklemi ise Kütahya kent merkezinde bulunan ve seçkisiz yöntemle belirlenen 14 ilköğretim okulu oluşturmaktadır. Belirlenen bu okulların altıncı ve yedinci sınıf öğrencileri araştırma kapsamına alınmıştır. Yine il merkezinde görev yapan 30 Sosyal Bilgiler öğretmeni araştırmanın örnekleminin bir bölümünü oluşturmuştur ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programına yönelik görüşleri alınmıştır. Verilerin analizi için SPSS kullanılmıştır. Veriler yüzde (%), frekans (f), Anova ve T testi ile çözümlenmiştir. Anket sonuçlarına göre, öğrencilerin Sosyal Bilgiler Programına karşı müspet tutum içerisinde olduğu, dersin konularını beğendikleri anlaşılmaktadır. Öğretmenler de müfredatı genel hatlarıyla müspet bulmuştur.

Ersoy (2009), ‘‘Yeni İlköğretim Sosyal Bilgiler Programının Uygulanması ile İlgili Değerlendirmeler (Konya İli Örneği)’’ çalışması; bu araştırma, ilköğretim okullarında okutulmakta olan Yeni İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının uygulamadaki tesirine dair öğretmen düşüncelerini tespit etmek gayesiyle 2007-2008 öğretim yılı Konya İli Meram, Selçuklu, Karatay ve Hüyük ilçeleri ilköğretim okullarında hâlen görevde olan toplam 160 öğretmen üzerinde yapılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak ‘‘Yeni İlköğretim Sosyal Bilgiler Programının Uygulanması ile İlgili Değerlendirme Anketi’’ kullanılmıştır. Öğretmenlere uygulanan anket formu, kişisel bilgiler, program ile ilgili kazanım, yöntem ve teknikler, etkinlikler, araç-gereç ve materyal, içerik ve uygulama, ölçme ve değerlendirme, öğrencilerde okula ve derse karşı yarattığı değişiklikler bölümünden oluşmaktadır. Toplanan veriler bilgisayar ortamında analiz edilmiştir. Yapılan istatistiksel analiz neticesinde veriler aritmetik ortalama, standart sapma, frekans ve yüzde değerleri dikkate alınarak yorumlanmıştır. Araştırmanın sonucunda müfredatta öngörülen materyaller, yöntem-teknik, kazanımlar ve araç-gereç etkinlikler müfredatta yer alan içerik, ölçme ve değerlendirmenin uygulamada ‘‘kısmen yeterli’’ seviyede olduğu saptanmıştır. Elde edilen bulgulara göre, programın uygulanması önündeki en önemli engel olarak eğitim kurumlarını fiziki şartlar ve donanım açısından yeterli düzeyde olmaması, sınıflarda öğrenci sayısının çok olması ve ders saatlerinin kafi gelmemesi görülmektedir. Ayrıca programda yer alan yeni ölçme değerlendirme yöntem ve

tekniklerinin uygulanamadığı ve bu konuda öğretmenlerin hizmet içi eğitime ihtiyacı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çatak (2014), “Ortaokullarda Sosyal Bilgiler Öğretiminin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi” adlı tezi; bu çalışmanın amacı, on iki yıllık mecburi eğitim-öğretim ile yapılan Sosyal Bilgiler öğretimine dair, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin fikir ve değerlendirmelerinin ortaya konulmasıdır. Araştırmanın başka bir amacı ise eğitim sisteminde tatbik edilen on iki yıllık zorunlu eğitim yapılması ile birlikte Sosyal Bilgiler öğretiminde modelin meydana getirdiği tesirlerin çoklu değerlendirilmesinin yapılmasıdır. Çalışmada, nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin beraber uygulandığı karma araştırma modeline (mixed method) mutabık kalınmıştır. Karma modellerden de açıklayıcı desen tercih edilmiştir. Çalışmanın, nicel safhasında tarama modeli temel alınmış olup araştırma tarama modellerinden genel tarama modelinde tasarlanmıştır. Nitel çalışmada ise yine çalışmalarda çoğunlukla kullanılan durum çalışması yöntemi tercih edilmiştir. Nitel araştırma yöntemleri içerisinde bulunan örnek olay çalışması, durum çalışması olarak da bilinmektedir. Nicel araştırma evrenini 2013-2014 yılları arasında Niğde’de bulunan bütün Sosyal Bilgiler öğretmenleri meydana getirmektedir. 214 Sosyal Bilgiler öğretmenine ölçek uygulanarak araştırma yapılmıştır. Nitel çalışmada ise yine Niğde ili dâhilinde 20 Sosyal Bilgiler öğretmeni ile mülakat yapılmıştır. Araştırmada bulgulara ulaşma gayesiyle öğretmenler için yarı-yapılandırılmış görüşme formu ve ölçek, araştırmacı tarafından geliştirilip hazırlanmıştır. Nicel veriler SPSS programıyla, nitel veriler ise içerik ve tasviri olarak analiz edilmiştir. Nicel ve nitel araştırmalar değişik değişkenler açısından irdelenmiş olup bunlara dair bulgular araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırma neticesinde alt ölçütlerden sosyal etkileşim, branşlaşma ve yedinci ders saati incelenmiş olup, öğretmenlerin çoğunlukla beşinci sınıf Sosyal Bilgiler dersindeki branşlaşmaya ve sosyal etkileşime müspet yaklaştıkları ifade edilebilirken, Sosyal Bilgiler dersinin 7. ders saatinde işlenmesine menfi yaklaştıkları genel olarak ifade edilebilir.

Polat (2012), “İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Genel Amaçlarına Ulaşma Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri (Elâzığ İli Örneği)” çalışması; bu araştırma Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının genel hedeflerine ulaşma seviyesine dair öğretmen düşüncelerinin ve bu düşüncelerin öğretmenlerin bay

ve bayan oluşuna, öğrenim durumlarına ve hizmet cetvellerine göre bir ayırım arz edip etmediğinin saptanması gayesiyle gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, verileri derlemesi için araştırmacı tarafından, öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının genel amaçlarına dair düşüncelerine yönelik 5'li Likert tipi anket hazırlanmıştır. Yapılan istatistiksel işlemler ve alınan uzman görüşleri neticesinde ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu saptanmıştır. Araştırmanın evrenini Elâzığ ili Merkez ilçesine bağlı ilköğretim okullarında görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenleri; örneklemini ise bu okullarda görev yapan 69 Sosyal Bilgiler öğretmeni meydana getirmektedir. Araştırma bulguları yedi boyutta incelenmiş, her bir boyut için ortalama, standart sapma değerleri alınmıştır. Yine her boyut için t testi ve varyans analiziyle gruplar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. İrdeleme neticesinde toplanan veriler açısından öğretmenler, Sosyal Bilgiler ders ve öğrenci çalışma kitaplarını SBDÖ Programı genel hedeflerine varılmasında yeterli bulmaktadır. Genel amaçlar, öğrenci ve toplum gereksinimlerine uygun bulunmuştur. Fakat ders saatinin kâfi gelmediği genel hedeflere varmada bir kısıt olarak saptanmıştır. Sosyal Bilgiler öğretmenleri, öğretim ortamının demokratik olmasına ve öğrencilerin orijinal fikirlerini özgürce ifade edebilmelerine dikkat etmektedirler. SBDÖ Programı genel amaçları içindeki analiz becerisine yönelik olan amaçlara ulaşmada eksiklerin görüldüğü tespit edilmiştir.

Demir (2014), “Yeni Eğitim Sisteminde (4+4+4) 5.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi ile İlgili Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri (Balıkesir Örneği)” çalışması; Kamuoyunda 4+4+4 eğitim sistemi olarak bilinen yeni eğitim sistemi ile beraber 5. sınıflar ortaokula dâhil edilmiş ve dersler branş öğretmenleri tarafından işlenmeye başlanmıştır. Bu irdelemenin temel hedefi, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi ile ilgili düşüncelerini belirlemektir.

Tarama modelinde olan araştırmada öğretmenlerin 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi ile ilgili görüşlerini belirlemek için 5'li Likert tipi bir ölçek geliştirilmiştir. Veriler 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Balıkesir il merkezinde bulunan ortaokullarda görev yapan 60 Sosyal Bilgiler öğretmeninden toplanmıştır. Uygulama sonucu toplanan verilerin analizinde Statistical Package for Social Sciences (SPSS) 15.0 programı uygulanmıştır.

Araştırma sonucunda Sosyal Bilgiler ğretmenlerinin 5.sınıf ğrencilerinin ortaokula dâhil edilmesi ile ilgili olumlu görüşlere sahip olduğu, ancak ders kitapları, 5.sınıflarda ğretim yeterlilikleri ve 5.sınıf ğrencilerinin ortaokula entegrasyonu bakımından birtakım problemlerle karşılaştıkları saptanmıştır. Sosyal Bilgiler ğretmenlerinin 5.sınıf Sosyal Bilgiler dersi ile ilgili görüşlerinde cinsiyet ve meslekî kıdem açısından anlamlı bir farklılığa rastlanmamış, ancak mezuniyet alanı açısından anlamlı bir farklılık bulunduğu saptanmıştır.

3.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu bölüm; araştırmanın evren ve örnekleme, modeli, veri toplamada kullanılan araçlar, verilerin elde edilmesi ile verilerin incelenmesinde faydalanılan tekniklere ait bilgileri kapsamaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada 5-6-7. sınıf Sosyal Bilgiler programının içerik, eğitim seviyesi ve kazanım, değerlendirme ve beklentileri karşılama durumu boyutlarının cinsiyet, mesleki kıdem, öğrenim seviyesi, diploma alınan fakülte, sınıf mevcudu, hizmet içi eğitim kurslarına katılım, hizmet içi eğitimi yeterli görme derecesi ve programı inceleme durumlarına göre değişip değişmediği de ilişkisel olarak araştırılmıştır. Anket yöntemiyle elde edilen veriler öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmiştir. Anket tekniği, belli bir konuda tespit edilmiş hipotezlere ya da suallere ilişkin bir şekilde, bir evren ya da örnekleme meydana getiren kaynak kişilere sualler sormak yoluyla düzenli veri derleme tekniği olarak tanımlanmıştır (Balcı, 2009).

Bu araştırmada, betimsel araştırma modelleri içinde yer alan tarama modeli uygulanmıştır. Tarama modelleri, tarihte veya günümüzde var olan bir hadiseyi olduğu gibi tasvir etmeyi hedefleyen bir araştırma yöntemidir (Karasar, 2006).

3.2. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

2017–2018 eğitim-öğretim yılında çalışmanın evrenini Türkiye genelinde ilköğretim okullarında görevli Sosyal Bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleminde ise 2018-2019 öğretim yılında ülke genelinde ortaokullarda çalışmakta olan 333 Sosyal Bilgiler öğretmeni bulunmaktadır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak iki bölümden oluşan anket formu uygulanmıştır. Veri derleme aracının birinci bölümünde öğretmenlerin cinsiyet, öğrenim seviyesi, mezun olduğu fakülte, bölüm, mesleki kıdem, sınıf mevcudu, yeni müfredat programına yönelik hizmet içi eğitim/seminerine katılma durumu,

katılanların eğitim/semineri yeterli bulma durumu bilgilerinden meydana gelen bilgi formu vardır.

Veri derleme aracının ikinci bölümünde öğretim programına yönelik görüşleri değerlendirmek amacıyla Bayram (2016) tarafından geliştirilip geçerlik ve güvenilirlik irdelemeleri yapılan “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına İlişkin Görüşler” ölçeği yer almaktadır. Anketin değiştirilip kullanılması amacı ile İnkılap Tarihi müfredat değişiklikleri üzerine çalışma yapan Kadir Bayram’a ulaşılmış anketin kullanılması amacıyla mail yoluyla izin alınmıştır. Ölçek, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi müfredatına yönelik hazırlanmakla birlikte ölçeğin Sosyal Bilgiler dersi öğretmenlerine yönelik olması, söz konusu dersin Sosyal Bilgiler dersi kapsamında olması ve derse ilişkin spesifik ifadeler yerine müfredatın yeterliğine yönelik olması nedeniyle ölçekte yalnızca “T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük” ifadesi yerine “Sosyal Bilgiler” ifadesi değiştirilerek bu çalışmada kullanılmıştır. Ölçekte 5’li likert tipinde (1: hiç katılmıyorum, 2: katılmıyorum, 3: kararsızım, 4: katılıyorum, 5: tamamen katılıyorum) ankette 45 madde ve “Kazanım (1-12)”, “İçerik (13-24)”, “Uygulama (25-36) ve “Değerlendirme (37-45)” olmak üzere 4 boyut yer almaktadır. Ayrıca her boyutun beklentileri karşılama durumuna ilişkin 5’li likert tipinde (1: hiç; 5: tamamen) seçenekleri olan “Beklentileri Karşılama Durumu” bölümü de yer almaktadır. Bu irdelemede ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı 0,97; alt ölçütlerin Cronbach Alpha katsayıları sırasıyla 0,91 – 0,92 – 0,89 ve 0,89 bir şekilde saptanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Veriler SPSS (Statistical Package Program for Social Science) 21.0 programı uygulanarak analiz yapılmıştır. Öğrenim görenlerin nüfus bilimsel verileri frekans ve yüzde çizelgesi ile çizelge şeklinde gösterilmiştir. Ölçek puanlarının normallik sınavında Çarpıklık (Skewness) katsayısı uygulanmıştır. Çarpıklık, bir dağılıma ilişkin ölçme neticelerinin nasıl dağıldığı hususunda bilgi sunar (Turan, 2011). Devamlı bir değişkenden toplanan puanların normal dağılım hususiyetinde kullanılan çarpıklık katsayısının (Skewness) ± 1 sınırları içinde kalması puanların normal

dağılımdan değerli bir sapma yansıtmadığı biçiminde değerlendirilebilir (Büyüköztürk, 2011).

Normallik faktör analizi bütün değişkenlerin ve bu değişkenlerin tüm doğrusal (lineer) kombinasyonlarının normal dağıldığını (çok değişkenli normal dağılım) varsayar. Bu varsayım karşılanıyorsa çözümün değeri çoğalır. Normalliğin göz ardı edildiği ölçütlerde çözümün değeri azalır, fakat yine de değerlidir. Değişkenlerin tüm doğrusal kombinasyonlarının normalliği test edilemese de tek değişkenlere ilişkin normallik, çarpıklık ve basıklık katsayıları ile yorumlanabilir (Tabachnick ve Fidell, 2001'den akt. Büyüköztürk, 2002). Tek değişkenli normallik varsayımı, örneklemedeki her bir devamlı değişkene dair ölçümlerin normal dağılımdan kaynaklandığını anlatmaktadır (Büyüköztürk, 2002). Gerçekleştirilen normallik sınavında ölçek ve alt ölçüt puanlarının normal dağılımı yansıttığı saptandığından (Çizelge 8) öğrenim seviyesi, mezun olunan fakülte, bölüm, cinsiyet, yeni müfredata ilişkin eğitim/seminere katılma durumu değişkenleri açısından mukayesesinde bağımsız iki örneklem t testinden; mesleki kıdem, sınıf mevcudu, yeni müfredata ilişkin eğitim/semineri yeterli bulma derecesi değişkenlerine göre karşılaştırmada ANOVA kullanılmıştır. Varyans analizi (ANOVA) ikiden fazla grubun mukayesesinde yapılır (Padem, H. Göksu, A. ve Konaklı, Z. 2012). Bağımlı değişken (ölçek puanları), bağımsız değişken (cinsiyet, öğrenim seviyesi, mezun olunan fakülte, bölüm, yeni müfredata ilişkin eğitim/seminere katılma durumu). Tek Yönlü Varyans analizinde gruplar arasında ayırım saptandığında ayırımın hangi iki grup arasında görüldüğünü tespit etmek gayesiyle LSD Hoc testi yapılmıştır. Tek yönlü ANOVA (One-Way ANOVA): Bir bağımlı değişken üzerinde, bir bağımsız değişkenin tesirinin irdelenmesinde kullanılır (Padem, H. Göksu, A. ve Konaklı, Z. 2012). Yeni müfredata ilişkin görüşlere ait boyutlar ile bu boyutların beklentileri karşılama düzeyleri arasındaki ilişkinin analizi için Pearson korelasyon analizinden faydalanılmıştır. Analizlerde güven aralığı %95 ($p < 0,05$) şeklinde tespit edilmiştir.

4.BULGULAR VE YORUM

Bulgular ve yorumlar bölümünde anket sonuçlarından toplanan veriler değerlendirilmiştir

4.1. Betimsel Bulgular ve Yorumları

Çizelge 3'ti öğretmenlerin nüfus bilgileri (demografik özellikleri) açısından frekans ve yüzde dağılımı belirtilmiştir.

Çizelge 3'e göre araştırmaya katılan 333 öğretmenin %45,3'ü kadın, %54,7'si erkektir. Öğretmenlerin %90,4'ü lisans, %9,6'sı lisansüstü seviyede öğrenim yapmıştır. Öğretmenlerin %94,3'ü eğitim fakültesinden, %5,7'si fen-edebiyat fakültesinden mezun olmuştur. Öğretmenlerin %87,7'si Sosyal Bilgiler, %12,3'ü diğer (Tarih, Coğrafya vb.) bölümlerden mezun olmuştur. Öğretmenlerin %44,4'ünün meslekteki süresi 1-5 yıl, %27,3'ünün 6-10 yıl, %15,3'ünün 11-15 yıl, %8,1'inin 16-20 yıl, %4,8'inin 21 yıl ve üstüdür. Öğretmenlerin %29,4'ünün sınıf mevcudu 20 ve altında, %50,8'inin 21-30, %15,9'unun 31-40, %3,9'unun sınıf mevcudu 41 ve üzerindedir. Öğretmenlerin %66,1'i yeni müfredata ilişkin eğitim/seminere katılmış olup eğitim ve seminare katılanların (N=220) %8,6'sı eğitim/semineri hiç yeterli bulmamakta, %34,1'i çok az, %46,4'ü kısmen, %10,9'u oldukça yeterli bulmaktadır

Çizelge 3. Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Demografik Değişken	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kadın	151	45,3
	Erkek	182	54,7
Öğrenim düzeyi	Lisans	301	90,4
	Lisansüstü	32	9,6
Mezun olduğu fakülte	Eğitim fakültesi	314	94,3
	Fen-Edebiyat fakültesi	19	5,7
Mezun olduğu bölüm	Sosyal Bilgiler	292	87,7
	Diğer (Tarih, Coğrafya vb.)	41	12,3
Mesleki kıdem	1-5 yıl	148	44,4
	6-10 yıl	91	27,3
	11-15 yıl	51	15,3
	16-20 yıl	27	8,1
	21 yıl ve üstü	16	4,8
Sınıf mevcudu	20 ve altı	98	29,4
	21-30	169	50,8
	31-40	53	15,9
	41 ve üstü	13	3,9
Yeni müfredata ilişkin eğitim/seminere katılma	Evet	220	66,1
	Hayır	113	33,9
Yeni müfredata ilişkin eğitim/semineri yeterli bulma düzeyi (N=220)	Hiç	19	8,6
	Çok az	75	34,1
	Kısmen	102	46,4
	Oldukça	24	10,9

Çizelge 4’te Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatının kazanımlarına ilişkin görüşlere ait ortalama ve standart sapma bilgilerinden oluşan betimsel istatistiklerine yer verilmiştir.

Çizelge 4. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredat Kazanımlarına İlişkin Görüşlere Ait Betimsel İstatistikler

Yeni Müfredat Kazanımlarına İlişkin Görüşler		SS
1. Kazanımlar, okullarımızda sunulan eğitim-öğretim ortamlarında gerçekleştirilebilir niteliktedir.	3,21	0,96
2. Kazanımlar, öğrencilerde üst düzey düşünme becerilerini (eleştirel düşünme, yaratıcı ve yansıtıcı düşünme, problem çözme becerileri vb. geliştirmeye yöneliktir.)	3,16	0,94
3. Kazanımlar, öğrencilerin gelişim özelliklerine ve hazır bulunurluk düzeylerine uygundur.	3,20	0,90
4. Kazanımlar, öğrencilerin bilgiye ulaşmalarını değil, öğrenmeyi öğrenmelerini sağlamaktadır	3,08	0,97
5. Kazanımlar, insanlar arası ilişkilerde milli, ahlaki ve insani değerleri benimsetici bir niteliğe sahiptir.	3,44	0,97
6. Kazanımlar, öğrencilerin topluma faydalı olabilecek bilinçli bir yurttaş olarak yetiştirilmesini sağlayabilir niteliktedir.	3,35	1,08
7. Kazanımlar Atatürk ilke ve inkılablarının; Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, ekonomik ve kültürel kalkınmasındaki önemini kavratmayı mümkün kılmaktadır.	3,12	1,02
8. Kazanımlar öğrencileri; aktif katılımcı, soru soran, sorgulayan, düşünen, tartışan bireyler haline getirmektedir.	3,11	1,02
9. Kazanımlar, özgür bir birey olarak öğrencilerin, ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varmasını sağlamaktadır.	3,35	1,00
10. Kazanımlar, okulda ve günlük hayatta demokrasiyi uygulama becerilerini geliştirir niteliktedir.	3,35	1,01
11. Kazanımlar, Sosyal Bilgiler dersini diğer derslerle ilişkilendirerek yeni bir bakış açısı kazandırmıştır.	3,74	1,22
12. Okulun fiziki Şartları (araç-gereç eksikliği, branş dersliğinin olmaması, internet, gezi imkanı v.s.) programdaki kazanımlara ulaşılmasını güçleştiriyor.	3,14	1,03
KAZANIM	3,27	0,72

Çizelge 4'e göre Sosyal Bilgiler dersi "Kazanımlar" alt boyutunda öğretmenlerin en fazla olumlu görüş bildirdiği kazanım ifadeleri "Kazanımlar, Sosyal Bilgiler dersini diğer derslerle ilişkilendirerek yeni bir bakış açısı kazandırmıştır." (3,74±1,22) ve "Kazanımlar, beşeri münasebetlerde ulusal, etik ve beşeri değerleri benimsetici bir niteliğe sahiptir." (3,44±0,97) olarak tespit edilmiş olup en düşük (1) ve en yüksek (5) puanlar göz önünde bulundurulduğunda söz konusu görüşlerin "yukarı seviyede" olumlu olduğu ifade edilebilir (Çizelge 4). Kazanım boyutundaki diğer görüşlerin "orta" düzeyde olduğu görülmektedir (2,60 ile 3,40 aralığında). Sosyal Bilgiler dersi kazanımlarına ilişkin görüşlerin ortalamasının da (3,27±0,72) benzer şekilde "orta seviyede" olumlu olduğu görülmektedir.

Çizelge 5'te Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredat içeriklerine ilişkin görüşlere ait ortalama ve standart sapma bilgilerinden oluşan betimsel istatistiklerine yer verilmiştir.

Çizelge 5. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredat İçeriğine İlişkin Görüşlere Ait Betimsel İstatistikler

Yeni Müfredat İçeriğine İlişkin Görüşler		SS
13. İçerik öğrenci merkezli eğitime ve yaparak yaşayarak öğrenmeye uygundur.	3,22	0,92
14. Programın içeriği öğrencilerin seviyelerine uygundur.	3,43	0,98
15. İçerik, farklı öğretim yöntem ve tekniklerin kullanılabilmesine imkân vermektedir.	2,95	1,03
16. Yeni Programın içeriğinde yer alan etkinlikler, bu dersin öğretimi açısından yeterlidir.	3,05	1,01
17. İçerik öğrencilerin ilgisini çekmektedir.	3,42	1,00
18. İçerikte yer alan konu ve temalar günlük hayatla bağlantılıdır.	3,06	1,07
19. İçerik öğretmene kazanımları öğrencilerle birlikte şekillendirebilme serbestliği tanımaktadır.	3,19	1,03
20. İçerik kısmında konu alanıyla ilişkili olarak harita, resim, istatistiki tablolar, grafik, anekdot, ve biyografilere v.s. yeterince yer verilmiştir.	3,08	0,97
21. İçerik bu derse yönelik ihtiyaçları karşılamaktadır.	3,64	1,01
22. Yeni Programla birlikte ders kitaplarında yer alan olay ve olguların kronolojik bir sırayla yeniden düzenlenmiş olmasını olumlu buluyorum.	3,31	1,00
23. Yeni programla birlikte, öğrencilerin buldukları yerin yerel tarihini, ulusal tarih ile ilişkilendirmeleri sağlanabilmektedir.	3,81	0,96
24. Yeni Programla birlikte yakın tarih konularına yer verilmesini olumlu bulmaktayım.	3,45	0,93
İÇERİK	3,30	0,73

Çizelge 5'e göre Sosyal Bilgiler dersi "içerikler" alt boyutunda öğretmenlerin en fazla olumlu görüş bildirdiği içerik ifadeleri "Yeni programla birlikte, öğrencilerin buldukları yerin yerel tarihini, ulusal tarih ile ilişkilendirmeleri sağlanabilmektedir." ($3,81 \pm 0,96$), "İçerik bu derse yönelik ihtiyaçları karşılamaktadır." ($3,64 \pm 1,01$), "Yeni Programla birlikte yakın tarih konularına yer verilmesini olumlu bulmaktayım." ($3,45 \pm 0,93$), "Programın içeriği öğrencilerin seviyelerine uygundur." ($3,43 \pm 0,98$) ve "İçerik öğrencilerin ilgisini çekmektedir." ($3,42 \pm 1,00$) olarak tespit edilmiş olup en düşük (1) ve en yüksek (5) puanlar göz önünde bulundurulduğunda söz konusu görüşlerin "yüksek seviyede" olumlu olduğu ifade edilebilir.

İçerik boyutundaki görüşlerin "orta" seviyede bulunduğu görülmektedir (2,60 ile 3,40 aralığında). Sosyal Bilgiler dersi içeriklerine ilişkin görüşlerin ortalamasının da ($3,30 \pm 0,73$) benzer şekilde "orta düzeyde" olumlu olduğu görülmektedir.

Çizelge 6’da Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatın uygulamasına ilişkin görüşlere ait ortalama ve standart sapma bilgilerinden oluşan betimsel istatistiklere yer verilmiştir.

Çizelge 6. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredat Uygulamasına İlişkin Görüşlere Ait Betimsel İstatistikler

Yeni Müfredat Uygulamasına İlişkin Görüşler		SS
25. Programın uygulama boyutu, öğrencilerin sorumluluk sahibi ve haklarını bilen bireyler olarak yetişmelerine olanak sağlamaktadır.	3,05	0,95
26. Yapılan etkinlik ve çalışmalar öğrencilerin beklentilerini karşılamaktadır.	2,88	1,03
27. Öğrenciler, bu derste birinci ve ikinci elden kaynaklar üzerinde “bir sosyal bilimci gibi” çalışma yapabilmektedirler.	3,17	1,05
28. Ders kitaplarında verilen etkinliklerin tümü secim yapılmaksızın uygulanmaya çalışılmaktadır	3,28	0,89
29. Uygulama boyutunda öğrenciyi aktif hale getirecek öğretim öğrenme yöntem ve teknikleri kullanılmıştır.	3,27	0,95
30. Yeni Program öğrencilerin, öğrenme-öğretme sürecine aktif olarak katılmalarına daha da çok imkân tanımaktadır.	3,20	0,93
31. Uygulama sürecinde konuların etkili öğretimi amacıyla programda öngörülen yöntem ve tekniklere rahatlıkla başvurulabilmektedir.	3,34	0,88
32. <i>Programda her ünite için belirlenmiş değerlere yaşanmış bir olaydan hareketle, ayrıca vurgu yapılabilmektedir.</i>	3,79	0,87
33. Programın uygulama boyutu, güncellik ilkesine uygun olarak yeri geldiğinde (15 Temmuz vb.) gibi konulara öncelik verilmesine imkân tanımaktadır	3,21	1,12
34. <i>Sınıflardaki öğrenci sayısı programın getirdiği yeni anlayışa göre derslerin işlenebilmesi için uygundur.</i>	3,61	0,96
35. <i>Yoğun çaba gerektiren etkinlik ve çalışmalar, öğrencilerin çabuk sıkılmalarına neden olmaktadır.</i>	3,92	1,11
36. Ders kitapları ve çalışma kitaplarına bağlı olarak ders yürütülmekte ve konuları yetiştirme kaygısı içerisine girilmektedir.	3,22	0,96
UYGULAMA	3,33	0,67

Çizelge 6’ya göre Sosyal Bilgiler dersi “uygulamalar” alt boyutunda öğretmenlerin en fazla olumlu görüş bildirdiği uygulama ifadeleri “Yoğun çaba gerektiren etkinlik ve çalışmalar, öğrencilerin çabuk sıkılmalarına neden olmaktadır.” (3,92±1,11), “Müfredatta her birleştirilmiş birim için belirlenmiş değerlere yaşanmış bir vakıadan yola çıkarak, ayrıca vurgu yapılabilmektedir.” (3,79±0,87), “Sınıflardaki öğrenci sayısı programın getirdiği yeni anlayışa göre derslerin işlenebilmesi için uygundur.” (3,61±0,96) olarak tespit edilmiş olup en düşük (1) ve en yüksek (5) puanlar göz önün tutulduğunda söz konusu görüşlerin “yüksek seviyede” olumlu olduğu ifade edilebilir. Uygulama boyutundaki diğer görüşlerin “orta” düzeyde olduğu görülmektedir (2,60

ile 3,40 aralığında). Sosyal Bilgiler dersi uygulamalarına ilişkin görüşlerin ortalamasının da (3,33±0,67) benzer şekilde “orta düzeyde” olumlu olduğu görülmektedir.

Çizelge 7’de Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatındaki değerlendirmeye ilişkin görüşlere ait ortalama ve standart sapma bilgilerinden oluşan betimsel istatistiklere yer verilmiştir.

Çizelge 7. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatında Değerlendirmeye İlişkin Görüşlere Ait Betimsel İstatistikler

Yeni Müfredatında Değerlendirmeye İlişkin Görüşler		SS
37. Yeni programa uygun bir süreç değerlendirme rahatlıkla uygulanabilmektedir	3,20	0,94
38. Programda öngörülen ölçme ve değerlendirme teknikleri (Ünite değerlendirmeleri, performans görevleri, projeler, vb.) kazanımları ölçmede yeterli olmaktadır.	2,93	0,96
39. <i>Üst düzey düşünme becerilerini ölçmeye yönelik çalışmalar rahatlıkla uygulanabilmektedir</i>	3,76	0,92
40. Derse yönelik yazılı sınav soruları hazırlanırken soru yapıları kazanımlara uygun olarak hazırlanabilmektedir.	3,15	0,97
41 Program öğrencilerin tüm yönleri ile değerlendirilmelerine olanak sağlamaktadır.	3,28	0,89
42. Dersin öğretimiyle kazandırılması amaçlanan değer ve becerilerin ölçülebilmesi konusunda somut değerlendirmeler yapılabilmektedir.	3,16	0,97
43. Öğrencilerin kişisel farklılıklarına yönelik farklı değerlendirme araç ve gereçleri uygulanabiliyor.	3,16	1,04
44. <i>Ünite sonlarında bulunan öz değerlendirme formları değerlendirme boyutunda gerçekçi sonuçlar alınmasını kolaylaştırmıştır.</i>	3,45	1,03
45. Değerlendirme çalışmalarında öğretmenlerin kişisel düşüncelerinin ön plana çıkmadığını ve değerlendirmeyi etkilemediğini düşünüyorum.	3,05	0,95
DEĞERLENDİRME	3,24	0,70

Çizelge 7’ye göre Sosyal Bilgiler dersi “değerlendirme” alt boyutunda öğretmenlerin en fazla olumlu görüş bildirdiği uygulama ifadeleri “Üst düzey düşünme becerilerini ölçmeye yönelik çalışmalar rahatlıkla uygulanabilmektedir.” (3,76±0,92) ve “Ünite sonlarında bulunan öz değerlendirme formları değerlendirme boyutunda gerçekçi sonuçlar alınmasını kolaylaştırmıştır.” (3,45±1,03) olarak tespit

edilmiş olup en düşük (1) ve en yüksek (5) puanlar göz önünde tutulduğunda söz konusu görüşlerin “yüksek seviyede” olumlu görüldüğü ifade edilebilir (Çizelge 7). Değerlendirme boyutundaki diğer görüşlerin “orta” seviyede görüldüğü anlaşılmaktadır (2,60 ile 3,40 aralığında). Sosyal Bilgiler dersinde değerlendirmeye ilişkin görüşlerin ortalamasının da (3,24±0,70) benzer şekilde “orta seviyede” olumlu olduğu görülmektedir

Ölçek ve alt kıstaslarının çarpıklık (skewness) ve standart sapma, ortalama bilgilerinden oluşan tasviri “betimsel” istatistiklerine yer verilmiştir (Çizelge 8).

Çizelge 8. Ölçeğin Alt Boyutlarına Ait Betimsel İstatistikler

	Alt Boyut	n		SS	Skewness
YENİ MÜFREDATA İLİŞKİN GÖRÜŞLER	Kazanım	333	3,27	0,73	-0,51
	İçerik	333	3,30	0,73	-0,50
	Uygulama	333	3,33	0,67	-0,36
	Değerlendirme	333	3,24	0,70	-0,33
	TOPLAM	333	3,29	0,65	-0,49
YENİ MÜFREDATTAN BEKLENTİLERİN KARŞILANMASI	Kazanım	333	3,21	0,91	-0,24
	İçerik	333	3,11	0,89	-0,09
	Uygulama	333	3,02	0,89	-0,16
	Değerlendirme	333	3,21	0,89	-0,28
	GENEL	333	3,14	0,77	-0,35

Çizelge 8’e göre yeni müfredata ilişkin görüşler incelendiğinde en yüksek puana sahip boyutun “uygulama” (3,33±0,67) olduğu ancak tüm boyutların benzer şekilde “orta seviyede” olumlu olduğu görülmektedir

Yeni müfredata ilişkin beklentilerin karşılanma durumu incelendiğinde beklentinin en yüksek karşılandığı boyutların “kazanım” (3,21±0,91) ve “değerlendirme” (3,21±0,89) olduğu ancak yeni müfredata ilişkin tüm beklentilerin “orta seviyede” karşılandığı görülmektedir.

4.2. Yeni Müfredat İlişkin Görüşler Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılmasına Ait Bulgular

Çizelge 9’da öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin görüşler ölçeği ve alt boyut puanlarının öğretmenlerin cinsiyet açısından mukayesesine dair bağımsız iki örneklem t testi neticelerine yer verilmiştir.

Çizelge 9. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Görüşler Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Cinsiyet	n		SS	t	p
Kazanım	Kadın	151	3,29	0,68	0,56	0,577
	Erkek	182	3,25	0,76		
İçerik	Kadın	151	3,28	0,60	-0,54	0,586
	Erkek	182	3,32	0,82		
Uygulama	Kadın	151	3,33	0,59	0,06	0,951
	Erkek	182	3,33	0,72		
Değerlendirme	Kadın	151	3,19	0,57	-1,17	0,243
	Erkek	182	3,28	0,79		
GENEL	Kadın	151	3,28	0,55	-0,23	0,817
	Erkek	182	3,29	0,72		

Çizelge 9’a göre Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin görüşlere ait puanların öğretmenlerin cinsiyeti açısından bir anlam ayrımı yansıtmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Çizelge 10’da öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin görüşler ölçeği ve alt boyut puanlarının öğretmenlerin öğrenim seviyesi açısından mukayesesine dair bağımsız iki örneklem t testi neticelerine yer verilmiştir.

Çizelge 10. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Görüşler Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Öğrenim Düzeyine Göre t Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Öğrenim Düzeyi	n		SS	t	p
Kazanım	Lisans	301	3,28	0,71	0,78	0,433
	Lisansüstü	32	3,17	0,87		
İçerik	Lisans	301	3,29	0,72	-0,89	0,373
	Lisansüstü	32	3,41	0,82		
Uygulama	Lisans	301	3,33	0,65	0,11	0,911
	Lisansüstü	32	3,32	0,80		
Değerlendirme	Lisans	301	3,25	0,69	0,70	0,486
	Lisansüstü	32	3,16	0,82		
GENEL	Lisans	301	3,29	0,63	0,15	0,882
	Lisansüstü	32	3,27	0,77		

Çizelge 10'a göre Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına dair düşüncelerine ilişkin puanların öğretmenlerin öğrenim seviyesi açısından bir anlam ayrımı yansıtmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Çizelge 11. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Görüşler Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Mezun Olunan Fakülteye Göre t Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Fakülte	n		SS	t	p
Kazanım	Eğitim fakültesi	314	3,27	0,72	-0,12	0,906
	Fen edebiyat fakültesi	19	3,29	0,85		
İçerik	Eğitim fakültesi	314	3,29	0,72	-0,53	0,596
	Fen edebiyat fakültesi	19	3,39	0,78		
Uygulama	Eğitim fakültesi	314	3,32	0,66	-1,04	0,297
	Fen edebiyat fakültesi	19	3,48	0,69		
Değerlendirme	Eğitim fakültesi	314	3,24	0,69	-0,23	0,815
	Fen edebiyat fakültesi	19	3,27	0,83		
GENEL	Eğitim fakültesi	314	3,28	0,64	-0,53	0,596
	Fen edebiyat fakültesi	19	3,36	0,76		

Çizelge 11’de öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin görüşler ölçeği ve alt boyut puanlarının öğretmenlerin mezun olduğu fakülte açısından mukayesesine dair bağımsız iki örneklem t testi neticelerine yer verilmiştir. Çizelge 11’e göre Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin görüşlere ait puanların ders veren öğretmenlerin diploma aldığı fakülte açısından bir anlam ayrımı yansıtmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Çizelge 12’de öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin görüşler ölçeği ve alt boyut puanlarının öğretmenlerin mezun olduğu bölüm açısından mukayesesine dair bağımsız iki örneklem t testi neticelerine yer verilmiştir.

Çizelge 12. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Görüşler Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Mezun Olunan Bölüme Göre t Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Bölüm	n		SS	t		p
Kazanım	Sosyal Bilgiler	292	3,27	0,72	-0,04		0,969
	Diğer	41	3,27	0,75			
İçerik	Sosyal Bilgiler	292	3,30	0,73	-0,12		0,901
	Diğer	41	3,31	0,70			
Uygulama	Sosyal Bilgiler	292	3,33	0,66	0,32		0,752
	Diğer	41	3,30	0,68			
Değerlendirme	Sosyal Bilgiler	292	3,24	0,69	0,18		0,855
	Diğer	41	3,22	0,75			
GENEL	Sosyal Bilgiler	292	3,29	0,64	0,08		0,938
	Diğer	41	3,28	0,68			

Çizelge 12’ye göre Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin görüşlere ait puanların ders veren öğretmenlerin diploma aldığı bölüm açısından bir anlam ayrımı yansıtmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Çizelge 13'te öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin görüşler ölçeği ve alt boyut puanlarının öğretmenlerin mezun olduğu bölüm açısından mukayesesine dair tek yönlü varyans analizi (ANOVA) neticelerine yer verilmiştir.

Çizelge 13. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Görüşler Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Mesleki Kıdeme Göre ANOVA Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Mesleki Kıdem	n		SS	F	p
Kazanım	1-5 yıl	148	3,28	0,78	0,21	0,930
	6-10 yıl	91	3,23	0,75		
	11-15 yıl	51	3,34	0,66		
	16-20 yıl	27	3,23	0,51		
	21 yıl ve üstü	16	3,25	0,62		
İçerik	1-5 yıl	148	3,34	0,75	1,74	0,141
	6-10 yıl	91	3,17	0,78		
	11-15 yıl	51	3,43	0,64		
	16-20 yıl	27	3,16	0,62		
	21 yıl ve üstü	16	3,46	0,49		
Uygulama	1-5 yıl	148	3,34	0,69	1,01	0,401
	6-10 yıl	91	3,28	0,72		
	11-15 yıl	51	3,40	0,56		
	16-20 yıl	27	3,16	0,57		
	21 yıl ve üstü	16	3,52	0,58		
Değerlendirme	1-5 yıl	148	3,27	0,77	0,89	0,472
	6-10 yıl	91	3,17	0,68		
	11-15 yıl	51	3,26	0,56		
	16-20 yıl	27	3,13	0,68		
	21 yıl ve üstü	16	3,46	0,55		
GENEL	1-5 yıl	148	3,31	0,68	0,89	0,472
	6-10 yıl	91	3,21	0,69		
	11-15 yıl	51	3,36	0,56		
	16-20 yıl	27	3,17	0,54		
	21 yıl ve üstü	16	3,42	0,52		

Çizelge 13'e göre Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına dair düşüncelere ait puanların öğretmenlerin mesleki kıdemi açısından bir anlam ayrımı yansıtmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Çizelge 14'te öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına dair görüşler ölçeği ve alt boyut puanlarının sınıf mevcudu açısından mukayesesine dair tek yönlü varyans analizi (ANOVA) neticelerine yer verilmiştir.

Çizelge 14. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Görüşler Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Sınıf Mevcuduna Göre ANOVA Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Sınıf Mevcudu	n	SS	F	p	Anlamlı
						Fark
Kazanım	20 ve altı	98	3,29	0,77	1,31	0,272
	21-30	169	3,31	0,71		
	31-40	53	3,09	0,74		
	41 ve üstü	13	3,30	0,49		
İçerik	A-20 ve altı	98	3,34	0,64	4,76	0,003
	B-21-30	169	3,39	0,72		
	C-31-40	53	2,97	0,84		
	D-41 ve üstü	13	3,21	0,71		
Uygulama	A-20 ve altı	98	3,38	0,60	3,21	0,023
	B-21-30	169	3,39	0,69		
	C-31-40	53	3,11	0,69		
	D-41 ve üstü	13	3,09	0,53		
Değerlendirme	20 ve altı	98	3,22	0,68	0,41	0,745
	21-30	169	3,27	0,71		
	31-40	53	3,19	0,75		
	41 ve üstü	13	3,09	0,55		
GENEL	20 ve altı	98	3,31	0,60	2,40	0,068
	21-30	169	3,34	0,65		
	31-40	53	3,08	0,71		
	41 ve üstü	13	3,18	0,49		

Çizelge 14'e göre Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin içerik ($F=4,76$; $p<0,05$) ve uygulama ($F=3,21$; $p<0,05$) alt boyutlarına dair puanların öğretmenlerin sınıf mevcudu açısından anlamlı bir ayrım yansıttığı saptandı ($p>0,05$) (Çizelge 14).

Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre sınıf mevcudu 20 ve altı ve 21-30 olan öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatının içeriğine ve uygulamasına ilişkin görüşlerine ait puanlar, sınıf mevcudu 31-40 olan öğretmenlerin puanlarından anlam ifade eden seviyeden daha yukarıdadır. Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin kazanım ve değerlendirme kıstaslarına dair puanların sınıf mevcudu açısından bir anlam ayrımı yansıtmadığı saptanmıştır.

Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin görüşler ölçeği ve alt boyut puanlarının öğretmenlerin mezun olduğu bölüme göre mukayesesine dair bağımsız iki örneklem t testi neticelerine yer verilmiştir (Çizelge 15).

Çizelge 15. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Görüşler Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Eğitim/Seminere Katılma Durumuna Göre t Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Eğitim/Seminere Katılma	n		SS	t	p
Kazanım	Evet	220	3,22	0,74	-1,73	0,085
	Hayır	113	3,37	0,68		
İçerik	Evet	220	3,27	0,74	-1,21	0,226
	Hayır	113	3,37	0,70		
Uygulama	Evet	220	3,31	0,68	-0,78	0,436
	Hayır	113	3,37	0,64		
Değerlendirme	Evet	220	3,23	0,70	-0,12	0,902
	Hayır	113	3,24	0,70		
GENEL	Evet	220	3,26	0,66	-1,12	0,264
	Hayır	113	3,34	0,63		

Çizelge 15'e göre Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin görüşlere ait puanların öğretmenlerin yeni müfredatla ilgili eğitim/seminere katılma durumu açısından bir anlam ayrımı yansıtmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Çizelge 16'da öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin görüşler ölçeği alt boyut puanları ile katıldığı eğitim/semineri yeterli görme seviyesi arasındaki bağı ifade eden Pearson korelasyon analizi neticelerine yer verilmiştir.

Çizelge 16. Yeni Müfredata İlişkin Eğitim/Seminerin Yeterliği ile İlgili Görüşler Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

	Yeni Müfredata İlişkin Görüşler				
	Kazanım	İçerik	Uygulama	Değerlendirme	TOPLAM
Eğitim/Semineri Yeterli Görme	0,26**	0,32**	0,39**	0,32**	0,35**

*p<0,05 **p<0,01

Çizelge 16’da eğitim/seminere katılan öğretmenlerin katıldığı eğitim semineri yeterli görme seviyesi ile yeni müfredatın kazanım ($r=0,26$; $p<0,05$), içerik ($r=0,32$; $p<0,05$), uygulama ($r=0,39$; $p<0,05$), değerlendirme ($r=0,32$; $p<0,05$) alt boyut ve ölçeğin toplam ($r=0,35$; $p<0,05$) puanları arasında pozitif yönlü ve bir anlam ifade eden bağ saptandı. Yeni müfredata ilişkin eğitim/semineri yeterli görme düzeyi arttıkça yeni müfredata ilişkin olumlu görüşler artmakta; yeni müfredata ilişkin eğitim/semineri yeterli görme seviyesi azaldıkça yeni müfredata ilişkin olumlu görüşler de azalmaktadır.

4.3. Yeni Müfredata İlişkin Beklentilerin Karşılanması Puanlarının Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılmasına Ait Bulgular

Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin beklentilerin karşılanması puanlarının öğretmenlerin cinsiyeti açısından mukayesesine dair bağımsız iki örneklem t testi neticelerine yer verilmiştir (Çizelge 17).

Çizelge 17. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Beklentilerin Karşılanması Puanlarının Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Cinsiyet	n		SS	t	p
Kazanım	Kadın	151	3,23	0,85	0,22	0,828
	Erkek	182	3,20	0,96		
İçerik	Kadın	151	3,17	0,87	1,19	0,233
	Erkek	182	3,05	0,91		
Uygulama	Kadın	151	2,94	0,83	-1,39	0,165
	Erkek	182	3,08	0,94		
Değerlendirme	Kadın	151	3,19	0,87	-0,52	0,605
	Erkek	182	3,24	0,91		
GENEL	Kadın	151	3,13	0,72	-0,14	0,887
	Erkek	182	3,14	0,82		

Çizelge 17'ye göre Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında beklentilerin karşılanmasına dair puanların öğretmenlerin bay ve bayan oluşları açısından bir anlam ayrımı yansıtmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Öğretmenlerin

Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin beklentilerin karşılanması puanlarının öğretmenlerin öğrenim seviyesine açısından mukayesesine dair bağımsız iki örneklem t testi neticelerine yer verilmiştir (Çizelge 18).

Çizelge 18. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Beklentilerin Karşılanması Puanlarının Öğrenim Düzeyine Göre t Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Öğrenim Düzeyi	n		SS	t	p
Kazanım	Lisans	301	3,22	0,92	0,37	0,711
	Lisansüstü	32	3,16	0,88		
İçerik	Lisans	301	3,11	0,88	-0,11	0,910
	Lisansüstü	32	3,13	1,04		
Uygulama	Lisans	301	3,04	0,88	1,56	0,120
	Lisansüstü	32	2,78	0,97		
Değerlendirme	Lisans	301	3,23	0,87	0,80	0,426
	Lisansüstü	32	3,09	1,12		
GENEL	Lisans	301	3,15	0,77	0,76	0,450
	Lisansüstü	32	3,04	0,80		

Çizelge 18'e göre Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında beklentilerin karşılanmasına dair puanların öğretmenlerin eğitim-öğretim seviyesi açısından bir anlam ayrımı yansıtmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin beklentilerin karşılanması puanlarının öğretmenlerin mezun olduğu fakülte açısından mukayesesine dair ait bağımsız iki örneklem t testi neticelerine yer verilmiştir (Çizelge 19).

Çizelge 19. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Beklentilerin Karşılanması Puanlarının Mezun Olunan Fakülteye Göre t Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Fakülte	n		SS	t	p
Kazanım	Eğitim fakültesi	314	3,21	0,91	-0,25	0,806
	Fen edebiyat fakültesi	19	3,26	0,99		
İçerik	Eğitim fakültesi	314	3,10	0,89	-0,51	0,607
	Fen edebiyat fakültesi	19	3,21	0,98		
Uygulama	Eğitim fakültesi	314	3,00	0,89	-1,51	0,131
	Fen edebiyat fakültesi	19	3,32	0,95		
Değerlendirme	Eğitim fakültesi	314	3,21	0,89	-0,25	0,802
	Fen edebiyat fakültesi	19	3,26	0,99		
GENEL	Eğitim fakültesi	314	3,13	0,76	-0,73	0,466
	Fen edebiyat fakültesi	19	3,26	0,91		

Çizelge 19'a göre Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında beklentilerin karşılanmasına ait puanların ders veren öğretmenlerin diploma aldığı fakülte açısından bir anlam ayrımı yansıtmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Çizelge 20'de öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin beklentilerin karşılanması puanlarının öğretmenlerin mezun olduğu bölüm açısından mukayesesine dair bağımsız iki örneklem t testi neticelerine yer verilmiştir.

Çizelge 20. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Beklentilerin Karşılanması Puanlarının Mezun Olunan Bölüme Göre t Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Bölüm	n		SS	t	p
Kazanım	Sosyal Bilgiler	292	3,23	0,90	0,87	0,386
	Diğer	41	3,10	1,00		
İçerik	Sosyal Bilgiler	292	3,10	0,88	-0,67	0,506
	Diğer	41	3,20	0,95		
Uygulama	Sosyal Bilgiler	292	2,99	0,90	-1,19	0,234
	Diğer	41	3,17	0,83		
Değerlendirme	Sosyal Bilgiler	292	3,22	0,90	0,51	0,609
	Diğer	41	3,15	0,85		
GENEL	Sosyal Bilgiler	292	3,14	0,76	-0,13	0,894
	Diğer	41	3,15	0,85		

Çizelge 20'ye göre Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında beklentilerin karşılanmasına ait puanların öğretmenlerin diploma aldığı bölüm açısından bir anlamı olan ayırım yansıtmadığı saptanmıştır ($p>0,05$) (Çizelge 20).

Çizelge 21. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Beklentilerin Karşılanması Puanlarının Mesleki Kıdeme Göre ANOVA Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Mesleki		SS	F	p	Anlamlı Fark
	Kıdem	n				
Kazanım	A-1-5 yıl	148	3,32	0,97	2,48	0,044
	B-6-10 yıl	91	2,97	0,82		
	C-11-15 yıl	51	3,33	0,77		
	D-16-20 yıl	27	3,22	1,09		
	E-21 yıl ve üstü	16	3,19	0,75		
İçerik	1-5 yıl	148	3,17	0,99	2,06	0,085
	6-10 yıl	91	2,95	0,81		
	11-15 yıl	51	3,33	0,77		
	16-20 yıl	27	2,93	0,73		
	21 yıl ve üstü	16	3,06	0,93		
Uygulama	1-5 yıl	148	3,09	1,02	1,36	0,247
	6-10 yıl	91	2,85	0,77		
	11-15 yıl	51	3,12	0,74		
	16-20 yıl	27	2,93	0,78		
	21 yıl ve üstü	16	3,13	0,81		
Değerlendirme	1-5 yıl	148	3,25	1,02	0,92	0,453
	6-10 yıl	91	3,10	0,82		
	11-15 yıl	51	3,37	0,72		
	16-20 yıl	27	3,15	0,72		
	21 yıl ve üstü	16	3,13	0,81		
GENEL	1-5 yıl	148	3,21	0,86	2,05	0,088
	6-10 yıl	91	2,96	0,69		
	11-15 yıl	51	3,29	0,64		
	16-20 yıl	27	3,06	0,73		
	21 yıl ve üstü	16	3,13	0,63		

Çizelge 21'de öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin beklentilerin karşılanması puanlarının öğretmenlerin mezun olduğu bölüm açısından mukayesesine dair tek yönlü varyans analizi (ANOVA) neticelerine yer verilmiştir.

Çizelge 21'e göre Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında kazanım beklentilerinin karşılanmasına ait puanların öğretmenlerin mesleki kıdem açısından bir anlam ifade eden ayırım yansıttığı saptandı ($F=2,84$; $p<0,05$). Ayırımın hangi gruplara göre olduğunu belirlemek amacıyla uygulanan LSD post hoc testi neticeleri açısından mesleki kıdemi 1-5 yıl ve 11-15 yıl olan öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında kazanım beklentilerinin karşılanma puanı, iş tecrübesi 6-10 yıl olan öğretmenlerin puanından anlam ifade eden seviyeden daha yüksektir. Çizelge 21'e göre Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında içerik, uygulama ve değerlendirme beklentilerinin karşılanmasına dair puanların iş tecrübesi açısından anlam ifade eden bir değişiklik yansıtmadığı saptanmıştır.

Çizelge 22. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Beklentilerin Karşılanması Puanlarının Sınıf Mevcuduna Göre ANOVA Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Sınıf Mevcudu	n	SS	F	p	Anlamlı
						Fark
Kazanım	20 ve altı	98	3,18	0,90	1,28	0,281
	21-30	169	3,28	0,93		
	31-40	53	3,02	0,95		
	41 ve üstü	13	3,38	0,51		
İçerik	20 ve altı	98	3,16	0,83	1,82	0,143
	21-30	169	3,15	0,95		
	31-40	53	2,85	0,84		
	41 ve üstü	13	3,23	0,60		
Uygulama	A-20 ve altı	98	2,90	0,81	3,49	0,016
	B-21-30	169	3,17	0,88		
	C-31-40	53	2,81	1,04		
	D-41 ve üstü	13	2,77	0,73		
Değerlendirme	20 ve altı	98	3,09	0,91	1,23	0,301
	21-30	169	3,30	0,85		
	31-40	53	3,17	1,01		
	41 ve üstü	13	3,15	0,69		
GENEL	20 ve altı	98	3,08	0,72	1,77	0,152
	21-30	169	3,22	0,80		
	31-40	53	2,96	0,82		
	41 ve üstü	13	3,13	0,50		

Çizelge 22’de öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin beklentilerin karşılanması puanlarının sınıf mevcudu açısından mukayesesine dair tek yönlü varyans analizi (ANOVA) neticelerine yer verilmiştir.

Çizelge 22’ye göre Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında uygulama beklentilerinin karşılanmasına ait puanların öğretmenlerin sınıf mevcuduna göre anlamlı farklılık gösterdiği saptandı ($F=3,49$; $p<0,05$) (Çizelge 22). Ayrımın hangi gruplar arasında bulunduğunu saptamak gayesiyle gerçekleştirilen LSD post hoc testi neticeleri açısından sınıf mevcudu 21-30 olan öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatının uygulama beklentilerinin karşılanmasına ait puanlar, sınıf mevcudu 20 ve altı ve 31-40 olan öğretmenlerin puanlarından anlam ifade eden seviyeden daha yukarıdadır.

Çizelge 22’ye göre Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında kazanım, içerik ve değerlendirme beklentilerinin karşılanmasına ait puanların sınıf mevcudu açısından bir anlam ayrımı ifade etmediği saptanmıştır.

Çizelge 23’te öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin beklentilerin karşılanması puanlarının öğretmenlerin mezun olduğu bölüm açısından mukayesesine dair bağımsız iki örneklem t testi neticelerine yer verilmiştir.

Çizelge 23. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Beklentilerin Karşılanması Puanlarının Eğitim/Seminere Katılma Durumuna Göre t Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Eğitim/Seminere Katılma	n		SS	t	p
Kazanım	Evet	220	3,14	0,94	-2,16	0,032
	Hayır	113	3,36	0,85		
İçerik	Evet	220	3,03	0,92	-2,19	0,029
	Hayır	113	3,26	0,81		
Uygulama	Evet	220	3,00	0,90	-0,30	0,766
	Hayır	113	3,04	0,89		
Değerlendirme	Evet	220	3,21	0,91	-0,12	0,906
	Hayır	113	3,22	0,86		
GENEL	Evet	220	3,10	0,80	-1,38	0,167
	Hayır	113	3,22	0,70		

Çizelge 23'e göre Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında kazanım ($t=-2,16$; $p<0,05$) ve içerik ($t=-2,16$; $p<0,05$) beklentilerinin karşılanmasına ait puanların öğretmenlerin eğitim/seminere katılma durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği saptandı. Yeni müfredata ilişkin eğitim/seminere katılmayan öğretmenlerin kazanım ve içerik beklentilerinin karşılanmasına ait puanlar, eğitim/seminere katılan öğretmenlerin puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Çizelge 23'e göre Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında uygulama ve değerlendirme beklentilerinin karşılanmasına ait puanların eğitim/seminere katılma durumuna göre anlamlı bir ayırım ifade etmediği saptanmıştır.

Çizelge 24'te öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin görüşler ölçeği alt boyut puanları ile katıldığı eğitim/semineri yeterli görme seviyesi arasındaki bağı ifade eden Pearson korelasyon analizi neticelerine yer verilmiştir.

Çizelge 24. Yeni Müfredata İlişkin Eğitim/Seminerin Yeterliği ile Yeni Müfredatın Beklentileri Karşılması Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

	Yeni Müfredatın Beklentileri Karşılması				
	Kazanım	İçerik	Uygulama	Değerlendirme	TOPLAM
Eğitim/Semineri Yeterli Görme	0,20**	0,14*	0,18**	0,21**	0,21**

* $p<0,05$ ** $p<0,01$

Çizelge 24'e göre eğitim/seminere katılan öğretmenlerin katıldığı eğitim semineri yeterli görme seviyesi ile yeni müfredatın kazanım ($r=0,20$; $p<0,05$), içerik ($r=0,14$; $p<0,05$), uygulama ($r=0,18$; $p<0,05$), değerlendirme ($r=0,21$; $p<0,05$) ve genel olarak beklentileri karşılama puanları ($r=0,21$; $p<0,05$) arasında pozitif yönlü ve anlam ifade eden bir bağ saptandı. Yeni müfredata ilişkin eğitim/semineri yeterli görme seviyesi arttıkça yeni müfredatın beklentilerini karşıladığına ilişkin olumlu görüşler artmakta; yeni müfredata ilişkin eğitim/semineri yeterli görme seviyesi azaldıkça yeni müfredatın beklentilerini karşıladığına ilişkin olumlu görüşler azalmaktadır.

4.4. Değişkenler Arası İlişkiye Ait Bulgular

Çizelge 25’te öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin görüşler ölçeği alt boyut puanları ile yeni müfredatın beklentileri karşılaması puanları arasındaki bağı ifade eden Pearson korelasyon analizi neticelerine yer verilmiştir.

Çizelge 25. Yeni Müfredata İlişkin Görüşler ile Yeni Müfredatın Beklentileri Karşılması Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

Yeni Müfredata İlişkin Görüşler	Yeni Müfredatın Beklentileri Karşılması				
	Kazanım	İçerik	Uygulama	Değerlendirme	TOPLAM
Kazanım	0,57**	0,48**	0,50**	0,58**	0,62**
İçerik	0,59**	0,52**	0,51**	0,59**	0,64**
Uygulama	0,57**	0,52**	0,56**	0,61**	0,65**
Değerlendirme	0,64**	0,56**	0,65**	0,70**	0,74**
GENEL	0,64**	0,56**	0,60**	0,67**	0,72**

*p<0,05 **p<0,01

Çizelge 25’e göre Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında kazanıma ilişkin puanlar ile yeni müfredatın kazanım ($r=0,57$; $p<0,05$), içerik ($r=0,48$; $p<0,05$), uygulama ($r=0,50$; $p<0,05$), değerlendirme ($r=0,58$; $p<0,05$) ve genel olarak beklentileri karşılama puanları ($r=0,62$; $p<0,05$) arasında pozitif yönlü ve anlam ifade eden bir bağ saptandı. Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında kazanıma ilişkin olumlu görüşler arttıkça yeni müfredatın beklentilerini karşıladığına ilişkin olumlu görüşler de artmakta; Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında kazanıma ilişkin olumlu görüşler azaldıkça yeni müfredatın beklentilerini karşıladığına ilişkin olumlu görüşler de azalmaktadır.

Çizelge 25’e göre Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında içeriğe ilişkin puanlar ile yeni müfredatın kazanım ($r=0,59$; $p<0,05$), içerik ($r=0,52$; $p<0,05$), uygulama ($r=0,51$; $p<0,05$), değerlendirme ($r=0,59$; $p<0,05$) ve genel olarak beklentileri karşılama puanları ($r=0,64$; $p<0,05$) arasında pozitif yönlü ve anlam ifade eden bir bağ saptandı. Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında içeriğe ilişkin olumlu görüşler arttıkça yeni müfredatın beklentilerini karşıladığına ilişkin olumlu görüşler de artmakta; Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında içeriğe ilişkin olumlu görüşler azaldıkça yeni müfredatın beklentilerini karşıladığına ilişkin olumlu görüşler de azalmaktadır.

Çizelge 25'e göre Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatının uygulanmasına ilişkin puanlar ile yeni müfredatın kazanım ($r=0,57$; $p<0,05$), içerik ($r=0,52$; $p<0,05$), uygulama ($r=0,56$; $p<0,05$), değerlendirme ($r=0,61$; $p<0,05$) ve genel olarak beklentileri karşılama puanları ($r=0,65$; $p<0,05$) arasında pozitif yönlü ve anlam ifade eden bir bağ saptandı. Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatının uygulanmasına ilişkin olumlu görüşler arttıkça yeni müfredatın beklentilerini karşıladığına ilişkin olumlu görüşler de artmakta; Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatının uygulanmasına ilişkin olumlu görüşler azaldıkça yeni müfredatın beklentilerini karşıladığına ilişkin olumlu görüşler de azalmaktadır.

Çizelge 25'e göre Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında değerlendirmeye ilişkin puanlar ile yeni müfredatın kazanım ($r=0,64$; $p<0,05$), içerik ($r=0,56$; $p<0,05$), uygulama ($r=0,65$; $p<0,05$), değerlendirme ($r=0,70$; $p<0,05$) ve genel olarak beklentileri karşılama puanları ($r=0,74$; $p<0,05$) arasında pozitif yönlü ve anlam ifade eden bir bağ saptandı. Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında değerlendirmeye ilişkin olumlu görüşler arttıkça yeni müfredatın beklentilerini karşıladığına ilişkin olumlu görüşler de artmakta; Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında değerlendirmeye ilişkin olumlu görüşler azaldıkça yeni müfredatın beklentilerini karşıladığına ilişkin olumlu görüşler de azalmaktadır.

Çizelge 25'e göre Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin görüşlere ait toplam puanlar ile yeni müfredatın kazanım ($r=0,64$; $p<0,05$), içerik ($r=0,56$; $p<0,05$), uygulama ($r=0,60$; $p<0,05$), değerlendirme ($r=0,67$; $p<0,05$) ve genel olarak beklentileri karşılama puanları ($r=0,72$; $p<0,05$) arasında pozitif yönlü ve anlam ifade eden bağ saptandı. Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin olumlu görüşler arttıkça yeni müfredatın beklentilerini karşıladığına ilişkin olumlu görüşler de artmakta; Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin olumlu görüşler azaldıkça yeni müfredatın beklentilerini karşıladığına ilişkin olumlu görüşler de azalmaktadır.

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç bölümünde araştırmada edinilen bulgulara göre erişilen neticelere ve programın uygulanmasında karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerine yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar

Araştırmanın bu kısmında, örnekleme alınan okullardaki Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden, elde edilen veriler doğrultusunda ulaşılan sonuçlar verilmektedir. Alt problemler içinde ele alınan, öğretmen bilgilerine ilişkin değerlendirmelerin, analiz sonuçları ayrı olarak ele alınmıştır. Diğer alt problemlere ilişkin değerlendirme sonuçlarına, ayrıca yer verilmiştir.

5.1.1. Öğretmenlerin Kişisel Bilgileri ile İlgili Sonuçlar

1. Anketi cevaplandıran Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin; %45,3'ü bayan, %54,7'si ise baydır.
2. Anketi cevaplandıran öğretmenlerin; %90,4'ü lisans %9,6'sı yüksek lisans mezunudur.
3. Anketi cevaplandıran Sosyal Bilgiler öğretmenlerin; %94,3'ü eğitim fakültesi %5,7'si fen edebiyat fakültesi mezunudur.
4. Anketi cevaplandıran öğretmenlerin; %87,7'si Sosyal Bilgiler öğretmenliği %12,3'ü de Sınıf Öğretmenliği, Coğrafya ve Tarih vb. alanlardan mezunlardır.
5. Anketi cevaplandıran öğretmenlerin kıdemleri incelendiğinde %44,4'ünün 1-5 yıl arasında, %27'sinin 6-10 yıl, %15,3'ünün 11-15 yıl, %8,1'inin 16-20 yıl ve %4,8'inin 21 yıl ve üzerinde iş tecrübesi edindikleri görülmektedir.
6. Anketi cevaplandıran öğretmenlerin girdikleri sınıfların mevcutları incelendiğinde %29,4'ünün 20 ve altı, %50,8'inin 21-30, %15,9'unun 31-40, %3,9'unun 41 ve üstü sınıf mevcuduna sahip dersliklerde öğretim gerçekleştirdikleri görülmektedir.

7. Anketi cevaplandıran Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin hizmet içi eğitim veya kursa katılma durumu incelendiğinde %66,1' inin yeni müfredat ile ilişkin hizmet içi eğitim veya seminerine katıldıkları, %33,9' unun ise yeni müfredata ilişkin hizmet içi eğitim veya seminere katılmadıkları görülmüştür.
8. Anketi cevaplandıran öğretmenlerin yeni müfredata ilişkin eğitim seminerini yeterli bulma seviyesi incelendiğinde öğretmenlerin 8,6'sının aldıkları seminer veya kurslardan hiç memnun kalmadıkları, 34,1'inin çok az memnun kaldıkları, 46,4'ünün seminer veya kursa katılmaktan kısmen memnun kaldıkları, 10,9'nun ise seminer veya kursa katılmaktan oldukça memnun oldukları görülmüştür.

5.1.2. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredat Kazanım, İçerik, Değerlendirme ve Uygulama Boyutlarına Göre Öğretmenlerin Görüşlerine Ait Sonuçlar

5.1.3. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredat Kazanımlarına İlişkin Öğretmenlerin Görüşlerine Ait Sonuçlar

Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredat kazanımlarına ilişkin öğretmenlerin görüşlerine ait sonuçların analizleri incelendiğinde yeni müfredatın kazanımlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin olumlu olduğu anlaşılmaktadır. “Kazanımlar, Sosyal Bilgiler dersini diğer derslerle ilişkilendirerek yeni bir bakış açısı kazandırmıştır.” ve “İnsanlararası ilişkilerde ulusal, etik ve beşerî değerleri benimsetici bir niteliğe sahip olan kazanımlardır” görüşlerine öğretmenlerin yüksek seviyede katıldıkları kazanımlara ilişkin diğer görüşlere ise olumlu yaklaştıkları görülmektedir.

5.1.4. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredat İçeriğine İlişkin Öğretmenlerin Görüşlerine Ait Sonuçlar

Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredat içeriğine ilişkin öğretmenlerin görüşlerine ait sonuçların analizleri incelendiğinde yeni müfredatın içeriğine ilişkin öğretmen görüşlerinin olumlu olduğu anlaşılmaktadır. “Sosyal Bilgiler içeriğine ilişkin yeni programla birlikte, öğrencilerin buldukları yerin yerel tarihini, ulusal tarih ile ilişkilendirmeleri sağlanabilmektedir”, “Yeni programla birlikte yakın tarih

konularına yer verilmesini olumlu bulmaktayım” ve “İçerik öğrencilerin ilgisini çekmektedir” görüşlerine öğretmenlerin yüksek seviyede katıldıkları içeriğe ilişkin diğer görüşlere ise olumlu yaklaştıkları görülmektedir.

5.1.5. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredat Uygulamasına İlişkin Öğretmenlerin Görüşlerine Ait Sonuçlar

Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredat uygulamasına ilişkin öğretmenlerin görüşlerine ait sonuçların analizleri incelendiğinde yeni müfredatın uygulamasına ilişkin öğretmen görüşlerinin olumlu olduğu anlaşılmaktadır. “Yoğun çaba gerektiren etkinlik ve çalışmalar, öğrencilerin çabuk sıkılmalarına neden olmaktadır.”, “Müfredatta her birleşmiş birim için belirlenmiş değerlere yaşanmış bir hadiseden yola çıkarak ayrıca vurgu yapılabilmektedir.”, “Sınıflardaki öğrenci sayısı programın getirdiği yeni anlayışa göre derslerin işlenebilmesi için uygundur.” görüşlerine öğretmenlerin yüksek seviyede katıldıkları içeriğe ilişkin diğer görüşlere ise olumlu yaklaştıkları görülmektedir.

5.1.6. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredat Değerlendirmeye İlişkin Öğretmenlerin Görüşlerine Ait Sonuçlar

Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredat değerlendirmeye ilişkin öğretmenlerin görüşlerine ait sonuçların analizleri incelendiğinde yeni müfredatın değerlendirmeye ilişkin öğretmen görüşlerinin olumlu olduğu anlaşılmaktadır. “Üst düzey düşünme becerilerini ölçmeye yönelik çalışmalar rahatlıkla uygulanabilmektedir.” ve “Ünite sonlarında bulunan öz değerlendirme formları değerlendirme boyutunda gerçekçi sonuçlar alınmasını kolaylaştırmıştır.” görüşlerine öğretmenlerin yüksek seviyede katıldıkları değerlendirmeye ilişkin diğer görüşlere ise olumlu yaklaştıkları görülmektedir.

5.1.7. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredata İlişkin Genel Olarak Öğretmenlerin Görüşlerine Ait Sonuçlar

Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin öğretmenlerin görüşlerine ait sonuçların analizleri incelendiğinde yeni müfredata ilişkin öğretmen görüşlerinin

olumlu olduğu anlaşılmaktadır. “Kazanım” ve “değerlendirme” öğretmenlerin yüksek seviyede olumlu baktıkları ancak yeni müfredata ilişkin tüm beklentilerin “orta düzeyde” karşılandığı anlaşılmaktadır.

5.1.8. Yeni Müfredata İlişkin Görüşlerin Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılmasına Ait Sonuçlar

1. Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin görüşlere ait sonuçların öğretmenlerin cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık gözetmediği anlaşılmıştır.
2. Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin görüşlere ait sonuçların öğretmenlerin öğrenim seviyesine göre anlamlı farklılık göstermediği anlaşılmıştır.
3. Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin görüşlere ait sonuçların ders veren öğretmenlerin diploma aldığı fakülte açısından anlam ifade eden bir ayrım ifade etmediği anlaşılmıştır.
4. Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin görüşlere ait sonuçların ders veren öğretmenlerin diploma aldığı bölüm açısından anlam ifade eden bir ayrım göstermediği anlaşılmıştır.

5.1.9. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Görüşlerin Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre Sonuçları

Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin görüşlere ait sonuçların ders veren öğretmenlerin iş tecrübesi açısından anlam ifade eden bir ayrım göstermediği anlaşılmıştır.

5.1.10. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Görüşlerin Sınıf Mevcuduna Göre Sonuçları

Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin içerik ve uygulamanın alt boyutlarına dair puanların öğretmenlerin sınıf mevcudu açısından anlam ifade eden bir değişiklik olduğu anlaşılmaktadır. Ayrımın hangi gruplar arasında bulunduğunu tespit etmek

gayesiyle uygulanan LSD post hoc testi neticeleri açısından sınıf mevcudu 20 ve altı ve 21-30 olan öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatının içeriğine ve uygulamasına ilişkin görüşlerine ait sonuçlar, sınıfta hazır bulunan öğrenci sayısı 31-40 olan öğretmenlerin puanlarından anlam ifade eden bir seviyede olduğundan daha olumludur.

Bu durumda sınıf mevcudu azaldıkça öğretmenlerin yeni müfredatın içeriğine ve uygulamasına yönelik daha olumlu bir sonuç aldığı anlaşılmaktadır.

5.1.11. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Görüşlerin Eğitim/Seminere Katılma Durumuna Göre Sonuçları

Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin görüşlere ait sonuçların öğretmenlerin yeni müfredatla ilgili eğitim/seminere katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği anlaşılmıştır.

Bu durumda yeni müfredata yönelik yapılan eğitim veya seminerlerin yeni müfredatın uygulamasına yönelik sonuçlar üzerinde ciddi bir etki göstermediği anlaşılmaktadır.

5.1.12. Yeni Müfredata İlişkin Eğitim/Seminerin Yeterliği ile İlgili Görüşlerin Arasındaki Sonuçlar

Eğitim/seminere katılan öğretmenlerin katıldığı eğitim semineri yeterli görme seviyesi ile yeni müfredatın kazanım, içerik, uygulama, değerlendirme alt boyutları ve ölçeğin toplam sonuçları arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki saptandı. Yeni müfredata ilişkin eğitim/semineri yeterli görme seviyesi arttıkça yeni müfredata ilişkin olumlu görüşler artmakta; yeni müfredata ilişkin eğitim/semineri yeterli görme seviyesi azaldıkça yeni müfredata ilişkin olumlu görüşler de azalmaktadır.

Bu durumda yeni müfredata ilişkin yapılacak olan eğitim ve seminerlerin yeterliği arttıkça öğretmenlerin yeni müfredattan daha olumlu bir şekilde sonuçlar elde edeceği anlaşılmaktadır.

5.1.13. Yeni Müfredata İlişkin Beklentilerin Karşılanması Sonuçlarının Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılmasına Ait Sonuçlar

1. Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında beklentilerin karşılanmasına ait sonuçların öğretmenlerin bay ve bayan oluşlarına göre anlam ifade eden bir değişiklik yansıtmadığı anlaşılmıştır.
2. Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında beklentilerin karşılanmasına ait sonuçların öğretmenlerin öğrenim seviyesine göre anlamlı farklılık göstermediği anlaşılmıştır.
3. Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında beklentilerin karşılanmasına ait sonuçların ders veren öğretmenlerin diploma aldığı bölüm açısından anlam ifade eden değişiklik yansıtmadığı anlaşılmıştır.
4. Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında beklentilerin karşılanmasına ait sonuçların ders veren öğretmenlerin diploma aldığı bölüm açısından anlam ifade eden değişiklik yansıtmadığı anlaşılmıştır.

5.1.14. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Beklentilerin Karşılanması Sonuçlarının Mesleki Kıdeme Göre Sonuçları

Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında kazanım beklentilerinin karşılanmasına ait sonuçların öğretmenlerin iş tecrübesi açısından anlamlı ayırım gösterdiği saptandı. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre mesleki kıdemi 1-5 yıl ve 11-15 yıl olan öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında kazanım beklentilerinin karşılanma sonucu, görev tecrübesi 6-10 sene olan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sonucundan anlamlı düzeyde daha olumludur.

Bu durumda mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin ve meslekte 11-15 yıl arasında kıdeme sahip olan öğretmenlerin mesleğinde 6-10 yıl arasında kıdem yapmış öğretmenlere göre yeni müfredatın kazanımlarına yönelik daha olumlu bir yaklaşım içerisinde olduğu anlaşılmıştır. Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında içerik,

uygulama ve değerlendirme beklentilerinin karşılanmasına ait sonuçların mesleki kıdeme göre anlamlı farklılık göstermediği anlaşılmıştır.

5.1.15. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Beklentilerin Karşılanması Sonuçlarının Sınıf Mevcuduna Göre Sonuçları

Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında uygulama beklentilerinin karşılanmasına ait sonuçların öğretmenlerin sınıf mevcuduna uygun olarak anlam taşıyan farklılığı ortaya çıkardığı saptandı. Ayrımın hangi gruplar arasında olduğunu saptamak gayesiyle yapılan LSD post hoc testi neticelerine uygun olarak sınıf mevcudu 21-30 olan ğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatının uygulama beklentilerinin karşılanmasına ait sonuçlar, sınıf mevcudu 20 ve altı ve 31-40 olan öğretmenlerin sonuçlarından anlamlı düzeyde daha olumludur

Bu durumda yeni müfredatın uygulamasına yönelik öğretmenlerin görüşlerine göre 21-30 arasında sınıf mevcuduna sahip öğretmenler uygulamaya yönelik daha olumlu bir görüşe sahiptir. Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında kazanım, içerik ve değerlendirme beklentilerinin karşılanmasına ait sonuçların sınıf mevcuduna göre anlamlı farklılık göstermediği anlaşılmıştır.

5.1.16. Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Müfredatına İlişkin Beklentilerin Karşılanması Sonuçlarının Eğitim/Seminere Katılma Durumuna Göre Sonuçları

Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında kazanım ve içerik; beklentilerinin karşılanmasına ait sonuçların öğretmenlerin eğitim/seminere katılma durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği saptandı. Yeni müfredata ilişkin eğitim/seminere katılmayan öğretmenlerin kazanım ve içerik beklentilerinin karşılanmasına ait sonuçlar, eğitim/seminere katılan öğretmenlerin sonuçlarından anlamlı düzeyde daha olumludur.

Bu durumda öğretmenlerin almış oldukları eğitim ve seminerlerin müfredatın kazanım ve içeriklerine yönelik beklentileri olumsuz yönde etkilediği anlaşılmaktadır. Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında uygulama ve değerlendirme beklentilerinin

karşılanmasına ait sonuçların eğitim/seminere katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği anlaşılmıştır.

5.1.17. Yeni Müfredat İlişkin Eğitim/Seminerin Yeterliği ile Yeni Müfredatın Beklentileri Karşılması Arasındaki Sonuçları

Eğitim/seminere katılan öğretmenlerin katıldığı eğitim semineri yeterli görme seviyesi ile yeni müfredatın kazanım, içerik, uygulama, değerlendirme ve genel olarak beklentileri karşılama sonuçları arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki saptandı. Yeni müfredatla ilişkin eğitim/semineri yeterli görme seviyesi arttıkça yeni müfredatın beklentilerini karşıladığına ilişkin olumlu görüşler artmakta; yeni müfredatla ilişkin eğitim/semineri yeterli görme seviyesi azaldıkça yeni müfredatın beklentilerini karşıladığına ilişkin olumlu görüşler azalmaktadır.

5.1.18. Yeni Müfredat İlişkin Görüşler ile Yeni Müfredatın Beklentileri Karşılması Sonuçları

Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında kazanıma ilişkin sonuçlar ile yeni müfredatın kazanım, içerik, uygulama, değerlendirme ve genel olarak beklentileri karşılama sonuçları arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki saptandı. Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında kazanıma ilişkin olumlu görüşler arttıkça yeni müfredatın beklentilerini karşıladığına ilişkin olumlu görüşler de artmakta; Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında kazanıma ilişkin olumlu görüşler azaldıkça yeni müfredatın beklentilerini karşıladığına ilişkin olumlu görüşler de azalmaktadır.

Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında içeriğe ilişkin sonuçlar ile yeni müfredatın kazanım, içerik, uygulama, değerlendirme ve genel olarak beklentileri karşılama sonuçları arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki saptandı. Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında içeriğe ilişkin olumlu görüşler arttıkça yeni müfredatın beklentilerini karşıladığına ilişkin olumlu görüşler de artmakta; Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında içeriğe ilişkin olumlu görüşler azaldıkça yeni müfredatın beklentilerini karşıladığına ilişkin olumlu görüşler de azalmaktadır.

Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatının uygulanmasına sonuçlar ile yeni müfredatın kazanım, içerik, uygulama, değerlendirme ve genel olarak beklentileri karşılama

sonuçları arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki saptandı. Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında uygulanmasına ilişkin olumlu görüşler arttıkça yeni müfredatın beklentilerini karşıladığına ilişkin olumlu görüşler de artmakta; Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatının uygulanmasına ilişkin olumlu görüşler azaldıkça yeni müfredatın beklentilerini karşıladığına ilişkin olumlu görüşler de azalmaktadır.

Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında değerlendirmeye ilişkin sonuçlar ile yeni müfredatın kazanım, içerik, uygulama, değerlendirme ve genel olarak beklentileri karşılama sonuçları arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki saptandı. Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında değerlendirmeye ilişkin olumlu görüşler arttıkça yeni müfredatın beklentilerini karşıladığına ilişkin olumlu görüşler de artmakta; Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatında değerlendirmeye ilişkin olumlu görüşler azaldıkça yeni müfredatın beklentilerini karşıladığına ilişkin olumlu görüşler de azalmaktadır

Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin görüşlere ait toplam sonuçlar ile yeni müfredatın kazanım, içerik, uygulama, değerlendirme ve genel olarak beklentileri karşılama puanları arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki saptandı. Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin olumlu görüşler arttıkça yeni müfredatın beklentilerini karşıladığına ilişkin olumlu görüşler de artmakta; Sosyal Bilgiler dersi yeni müfredatına ilişkin olumlu görüşler azaldıkça yeni müfredatın beklentilerini karşıladığına ilişkin olumlu görüşler de azalmaktadır.

5.2. ÖNERİLER

“2018 Sosyal Bilgiler Programı İlköğretim İkinci Kademe Müfredat Değişikliği ve Öğretmen Görüşleri” konulu bu araştırmanın bulgularına dayalı olarak geliştirilen öneriler, maddeler halinde aşağıda verilmiştir.

1. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin değişen Sosyal Bilgiler müfredatına içerik, kazanım, uygulama ve değerlendirme boyutlarına genel olarak olumlu yaklaşmış olsa da değişiklikler ile ilgili eğitim veya seminerlerin yetersizliği öğretmenlerin müfredata yönelik bakış açılarını etkilemiştir. Bu nedenle öğretim programlarının hazırlanması ve yenilenmesi aşamasında öğretmenlere

gerekli seminer veya eğitimlerin daha yaygın ve güçlü şekilde yapılması gerekmektedir.

2. Öğretmenlerin mesleki kıdemlerinin öğretim programlarına yönelik görüşlerini etkilediği araştırma sonuçlarında görülmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre öğretim programları hazırlanırken eğitim verilmelidir.
3. Öğretmenlerin eğitim verdiği sınıfların mevcutları öğretim programının uygulanmasında önem gösterdiği araştırma sonuçlarında görülmektedir. Öğretmenlerin araştırma sorularına yönelik verdikleri cevap doğrultusunda ideal sınıf mevcudu olarak 21-30 arası öğrenciye sahip olan sınıfların seçildiği anlaşılmaktadır. Öğretim programında başarı sağlanması amacıyla sınıf mevcutları ideal düzeye çekilmelidir.
4. Öğretmenlerin bir eğitim programında kazanım, içerik, uygulama, değerlendirme basamaklarında genel olarak beklentileri karşılama sonuçları olumlu bulunmakla birlikte yeni müfredata ilişkin eğitim veya seminere katılmayan öğretmenlerin katılan öğretmenlerden daha yüksek seviyede olumlu görüşte bulunması eğitim veya seminerlerde istenilen verimin alınmadığı görüşünü ortaya koymaktadır. Bu nedenle eğitim veya seminerlerde verimi arttıracak çalışmalar yapılmalı farkındalık oluşturulmalıdır bu kapsamda öğretim programı hazırlanmadan önce ve sonra şeklinde eğitim semineri ve kursların yapılması daha anlamlı olacaktır.
5. Öğretmenlerin bir eğitim programında kazanım, içerik, uygulama, değerlendirme basamaklarında genel olarak beklentileri karşılama sonuçları olumlu bulunmakla birlikte her basamağın birbiriyle olumlu bir ilişkisi olduğu anketlerin sonuçlarına göre ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle yeni program hazırlanma aşamasında program basamaklarının birbirinden bağımsız düşünülmemesi ve basamakların birbirini destekleyici özellikler taşıması programın başarısını olumlu yönde etkileyecektir.

KAYNAKÇA

Altünöz, S. (2008). İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı Hakkında Öğretmen ve Müfettiş Görüşleri (Bolu İli Örneği), Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü. Bolu.

Başoğlu, M. (2009), Sosyal Bilgiler 6. Ve 7.Sınıf Öğretim Programlarının Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya

Balcı, A. (2009). *Sosyal Bilimlerde Araştırma –Yöntem, Teknik ve İlkeler*, Ankara: Pegem Yayıncılık.

Bayram, K. (2016). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ortaokul 8. SINIF T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programına İlişkin Görüşlerinin Değerlendirmesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağrı.

Beyazıt, N. ve Gelen, İ. (2017). *Eski ve Yeni İlköğretim Programları ile İlgili Çeşitli Görüşlerin Karşılaştırılması. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, Sayı 51, 457-476.

Büyükkaragöz, S., Çivi, C. (1999). *Genel Öğretim Metotları Öğretimde Planlama Uygulama*, İstanbul: Beta Yayıncılık.

Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, Ankara: PEGEM Akademi.

Demirel, Ö. (1987). *Eğitim sözlüğü*, Ankara: PEGEM Akademi.

Demirel, Ö. (2013). *Eğitimde Program Geliştirme Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.

Demir, M (2014). Yeni Eğitim Sisteminde (4+4+4) 5.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi ile İlgili Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri (Balıkesir Örneği), Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Dilek, D. (2001). *Tarih Derslerinde Öğrenme ve Düşünce Gelişimi*, Ankara: Pegem A Yayınları.

Doğanay, A. (2003). Sosyal Bilgiler öğretimi. Ed. C. Öztürk ve D. Dilek. *Hayat bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegema Yayınları.

Dönmez, C. (2005). Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler Kavramları. From: <https://dergipark.org.tr/mersinefd/issue/17383/181555>, Erişim Tarihi: 20.03.2019.

Erden, M. (1998). *Eğitimde Program Değerlendirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Eroğlu, E., (1998). "XXI. Yüzyılda Öğretmen", *Bilgi Çağında Öğretmenimiz*. Ankara: Anadolu Çağdaş Eğitim Vakfı Yayını.

Ersoy, F.G. (2009). 'Yeni İlköğretim Sosyal Bilgiler Programının Uygulanması ile İlgili Değerlendirmeler (Konya İli Örneği), Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Karasar, N. (2006). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Nobel Yayınları.

Korkmaz, S. (2014). 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programının Öğrenme-Öğretme Boyutunun Değerlendirilmesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Zirve Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

MEB. (1968). *İlköğretim Programı*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

MEB. (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (4.-5. Sınıflar)*, Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Devlet Kitapları Müdürlüğü.

MEB, (2018). Sosyal Bilgiler Dersi Eğitim Programı, ‘‘ Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ‘‘ <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354> Erişim Tarihi: 20.03.2019.

Memişoğlu, H. (2012). İlköğretim 4-5 Sosyal Bilgiler Ders Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, Cilt 1 Sayı 2*, 66-81.

Muzaffer, Ç (2014). Ortaokullarda Sosyal Bilgiler Öğretiminin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.

NCSS (2004). "Teacher Standards". www.socialstudies.org/teacherstandards, Erişim Tarihi: 20.03.2019.

Ozankaya, Ö. (1980). *Toplumbilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Durumu Yayını.

Öztürk, C. ve Dilek, D. (Ed.). (2005). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem A yayıncılık.

Öztürk, C. (2007). *Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış*. Ed. C. Öztürk. Hayat bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretimi. Ankara Pegema Yayıncılık

Öztürk, C. (2012). *Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.

Padem, H., Göksu, A. ve Konaklı, Z. (2012). *Araştırma Yöntemleri (SPSS Uygulamalı)*. Saraybosna: IBU Publications.

Polat, L (2012). İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Genel Amaçlarına Ulaşma Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri (Elâzığ İli Örneği), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elâzığ.

Sağlam, H.İ. (2006). Türkiye'deki Davranışçı ve Yapılandırmacı Sosyal Bilgiler Öğretim Uygulamasının Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Sağlamer, E. (1997). "Sosyal Bilgiler", *Çağdaş Eğitim*, Sayı: 232, Ankara.

Ertürk, S. (1988). Türkiye'de eğitim felsefesi sorunu. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 3 Sayı (3).

Sönmez, V. (2005). *Hayat ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Öğretmen Kılavuzu*, Ankara: Anı Yayıncılık.

Sözer, E. (1998). "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme", Sosyal Bilgiler Öğretimi, (Editör: Gürhan Can)., Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.

Tay, B. (2005). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Öğrenme Stratejileri. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 6 Sayı 1, 209-225.

Turan, I. (2012). Basic Statistics. Lecture Notes. <https://docplayer.biz.tr/7981627-Temel-istatistik-2012-y-doc-dr-ibrahim-turan-spss-analiz-menu.html> Erişim Tarihi [20.04. 2016].

Variş, F. (1973). "Cumhuriyetin 50. Yılında Türkiye'de Öğretmen Yetiştirmede Karşılaşılan Birkaç Sorun", *50. Yıla Armağan*, Cilt.6, Sayı;1, Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayını.

EKLER

EK-1 KİŞİSEL BİLGİLER FORMU

1. Cinsiyetiniz:

Kadın Erkek

2. Meslekteki Kıdeminiz:

1-5 Yıl 6-10 Yıl 11-15 Yıl 16-20 Yıl 21Yıl ve üzeri

3. Öğrenim Durumunuz:

Ön Lisans Lisans Yüksek Lisans Doktora

4. Mezun Olduğunuz Fakülte:

Eğitim Fakültesi Fen Edebiyat Fakültesi Diğer

5. Mezun Olduğunuz Bölüm:

Sosyal Bilgiler, Tarih, Coğrafya Diğer: Lütfen Belirtiniz.....

6. Ortalama Sınıf Mevcudunuz:

20 ve altı 21-30 31-40 41 ve üzeri

7. a. Yeni Müfredat Programına Yönelik Hizmet İçi Eğitime/Seminere Katıldınız mı?

Evet Hayır

b. Cevabınız “Evet” ise bunu ne derece yeterli buluyorsunuz?

Hiç Çok Az Kısmen Oldukça Tamamen

8. Yeni T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ve Sosyal Bilgiler Dersi Müfredat Programlarını İncelediniz mi?

Hayır Kısmen Evet

EK-2 Anket Formu

SORU NO	II. BÖLÜM) - KAZANIMLAR -	Hiç	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1.	Kazanımlar, okullarımızda sunulan eğitim-öğretim ortamlarında gerçekleştirilebilir niteliktedir.					
2.	Kazanımlar, öğrencilerde üst düzey düşünme becerilerini (eleştirel düşünme, yaratıcı ve yansıtıcı düşünme, problem çözme becerileri vb.) geliştirmeye yöneliktir.)					
3.	Kazanımlar, öğrencilerin gelişim özelliklerine ve hazır bulunurluk düzeylerine uygundur.					
4.	Kazanımlar, öğrencilerin bilgiye ulaşmalarını değil, öğrenmeyi öğrenmelerini sağlamaktadır					
5.	Kazanımlar, insanlar arası ilişkilerde milli, ahlaki ve insani değerleri benimsetici bir niteliğe sahiptir.					
6.	Kazanımlar, öğrencilerin topluma faydalı olabilecek bilinçli bir yurttaş olarak yetiştirilmesini sağlayabilir niteliktedir.					
7.	Kazanımlar Atatürk ilke ve inkılaplarının; Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, ekonomik ve kültürel kalkınmasındaki önemini kavratmayı mümkün kılmaktadır.					
8.	Kazanımlar öğrencileri; aktif katılımcı, soru soran, sorgulayan, düşünen, tartışan bireyler haline getirmektedir.					
9.	Kazanımlar, özgür bir birey olarak öğrencilerin, ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varmasını sağlamaktadır.					
10.	Kazanımlar, okulda ve günlük hayatta demokrasiyi uygulama becerilerini geliştirir niteliktedir.					
11.	Kazanımlar, Sosyal Bilgiler dersini diğer derslerle ilişkilendirerek yeni bir bakış açısı kazandırmıştır.					
12.	Okulun fiziki Şartları (araç-gereç eksikliği, branş dersliğinin olmaması, internet, gezi imkanı v.s.) programdaki kazanımlara ulaşılmasını güçleştiriyor.					

	(III. BÖLÜM) –İÇERİK	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
13.	İçerik öğrenci merkezli eğitime ve yaparak yaşayarak öğrenmeye uygundur.					
14.	Programın içeriği öğrencilerin seviyelerine uygundur.					
15.	İçerik, farklı öğretim yöntem ve tekniklerin kullanılabilmesine imkân vermektedir.					
16.	Yeni Programın içeriğinde yer alan etkinlikler, bu dersin öğretimi açısından yeterlidir.					
17.	İçerik öğrencilerin ilgisini çekmektedir.					
18.	İçerik yer alan konu ve temalar günlük hayatla bağlantılıdır.					
19.	İçerik öğretmene kazanımları öğrencilerle birlikte şekillendirebilme serbestliği tanımaktadır.					
20.	İçerik kısmında konu alanıyla ilişkili olarak harita, resim, istatistik tablolara, grafik, anekdot, ve biyografilere v.s. yeterince yer verilmiştir.					
21.	İçerik bu derse yönelik ihtiyaçları karşılamaktadır.					
22.	Yeni Programla birlikte ders kitaplarında yer alan olay ve olguların kronolojik bir sırayla yeniden düzenlenmiş olmasını olumlu buluyorum.					
23.	Yeni programla birlikte, öğrencilerin buldukları yerin yerel tarihini, ulusal tarih ile ilişkilendirmeleri sağlanabilmektedir.					
24.	Yeni Programla birlikte yakın tarih konularına yer verilmesini olumlu bulmaktayım.					
	IV. BÖLÜM) - UYGULAMA (EĞİTİM DURUMU)	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
Soru No						
25.	Programın uygulama boyutu, öğrencilerin sorumluluk sahibi ve haklarını bilen bireyler olarak yetişmelerine olanak sağlamaktadır.					

26.	Yapılan etkinlik ve çalışmalar öğrencilerin beklentilerini karşılamaktadır.					
27.	Öğrenciler, bu derste birinci ve ikinci elden kaynaklar üzerinde "bir sosyal bilimci gibi" çalışma yapabilmektedirler.					
28.	Ders kitaplarında verilen etkinliklerin tümü secim yapılmaksızın uygulanmaya çalışılmaktadır					
29.	Uygulama boyutunda öğrenciyi aktif hale getirecek öğretme öğrenme yöntem ve teknikleri kullanılmıştır.					
30.	Yeni Program öğrencilerin, öğrenme-öğretme sürecine aktif olarak katılmalarına daha da çok imkân tanımaktadır.					
31.	Uygulama sürecinde konuların etkili öğretimi amacıyla programda öngörülen yöntem ve tekniklere rahatlıkla başvurulabilmektedir.					
32.	Programda her ünite için belirlenmiş değerlere yaşanmış bir olaydan hareketle, ayrıca vurgu yapılabilmektedir.					
33.	Programın uygulama boyutu, güncellik ilkesine uygun olarak yeri geldiğinde (15 Temmuz vb.) gibi konulara öncelik verilmesine imkân tanımaktadır					
34.	Sınıflardaki öğrenci sayısı programın getirdiği yeni anlayışa göre derslerin işlenebilmesi için uygundur.					
35.	Yoğun çaba gerektiren etkinlik ve çalışmalar, öğrencilerin çabuk sıkılmalarına neden olmaktadır.					
36.	Ders kitapları ve çalışma kitaplarına bağlı olarak ders yürütülmekte ve konuları yetiştirme kaygısı içerisine girilmektedir.					
Soru No	(V. BÖLÜM) - DEĞERLENDİRME	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
37.	Yeni programa uygun bir süreç değerlendirme rahatlıkla uygulanabilmektedir					
38.	Programda öngörülen ölçme ve değerlendirme teknikleri (Ünite değerlendirmeleri, performans görevleri, projeler, vb.) kazanımları ölçmede yeterli olmaktadır.					
39.	Üst düzey düşünme becerilerini ölçmeye yönelik çalışmalar rahatlıkla uygulanabilmektedir					
40.	Derse yönelik yazılı sınav soruları hazırlanırken soru yapıları kazanımlara uygun olarak hazırlanabilmektedir.					
41.	Program öğrencilerin tüm yönleri ile değerlendirilmelerine olanak sağlamaktadır.					
42.	Dersin öğretimiyle kazandırılması amaçlanan değer ve becerilerin ölçülebilmesi konusunda somut değerlendirmeler yapılabilmektedir.					
43.	Öğrencilerin kişisel farklılıklarına yönelik farklı değerlendirme araç ve gereçleri uygulanabiliyor.					

44.	Ünite sonlarında bulunan öz değerlendirme formları değerlendirme boyutunda gerçekçi sonuçlar alınmasını kolaylaştırmıştır.					
45.	Değerlendirme çalışmalarında öğretmenlerin kişisel düşüncelerinin ön plana çıkmadığını ve değerlendirmeyi etkilemediğini düşünüyorum.					
	(VI. BÖLÜM) – BEKLENTİLERİ KARŞILAMA DURUMU	Katılma Dereceniz				
	Değişen Yeni Yapısıyla Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Beklentilerinizi Ne Oranda Karşıladi? (Bu soruya yeni programın aşağıda ifade edilen boyutlarına göre lütfen ayrı ayrı cevap veriniz.)	Hiç	Çok Az	Kısmen	Oldukça	Tamamen
46.	Kazanım Boyutu					
47.	İçerik Boyutu					
48.	Uygulama (Eğitim Durumu) Boyutu					
49.	Değerlendirme Boyutu					